

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 54.

Onsdagen den 19 Maj.

Kl. 12 på dagen.

Herr vice Talmannen utöfvade i detta sammanträde talmansbefattningen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 i denna månad, äfvensom protokollsutdrag rörande Kammarens, i anledning af Lag-Utskottets utlåtande N:o 19, under gårdagen fattade beslut.

§ 2.

Upplästes ett så lydande protokoll:

År 1875 den 18 Maj sammanträdde Kamrarnes valmän för att utse ordförande bland fullmäktige i Riksgäldskontoret efter Herr Statsrådet Carlson; och befans, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedd:

Godsegaren Friherre Johan Gustaf Nils Samuel Åkerhielm med 31 röster.

Sv. Lagerberg
John Ericson.

A. G:son Bennich.
E. Key.

Detta protokoll lades till handlingarne; och skulle Riksdagens Kanslideputerade genom protokollsutdrag om det sålunda försiggångna valet underrättas, med anmodan att låta uppsätta och till Kamrarne afgifva förslag dels till förordnande för Friherre Åkerhielm att vara ordförande bland fullmäktige i Riksgäldskontoret, dels jemväl till den underdåniga skrifvelse, genom hvilken ifrågasvarande val komme att hos Kongl. Maj:t anmälas.

§ 3.

Anställes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Bevillnings-Utskottet i dess memorial N:o 11 föreslagna, utaf Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition:

Andra Kammarens Prot. 1875. N:o 54.

“Den, som i öfverensstämmelse med Utskottets af Första Kam-
maren godkända förslag vill

att den i §§ 3 och 4 af gällande stämpelpappersförordning till
5 procent af lönebeloppet bestämda stämpel å fullmakter, konsti-
tutorialer och förordnanden å embeten, tjänster eller beställningar
med verklig lön skall nedsättas och i enlighet med det vid
Utskottets betänkande N:o 7 fogade författningsförslag bestäm-
mas att utgå med 1 procent af nämnda belopp;

att stämpeln å diplomer för agenter, generalkonsuler och kon-
suler, hvilka åtnjuta traktamente eller lön, skall bestämmas till
1 procent å svenska statsverkets andel i den beställningen tillagda
aflöning;

att, der för fullmakt, förordnande eller resolution på tjänste-
byte stämpel skall utgå efter en beräkning af 5 procent af det
belopp, hvarmed den lön, som erhålles, öfverstiger den förra lö-
nen, denna beräkning skall ske efter 1 procent af samma belopp;

att de i omförmälda §§ 3 och 4 af stämpelpappersförordningen
förekommande föreskrifter att, om någon erhåller fullmakt å tjänst,
hvilken han förut på förordnande bestridt, från stämpelbeloppet
å fullmakten skall afräknas det “stämpelbelopp”, som för förord-
nandet blifvit erlagdt och motsvarat lönen eller löneskilnaden,
skola, i enlighet med det vid förenämnda betänkande fogade för-
fattningsförslag, uti hvardera §:n erhålla följande till redaktionen
förändrade lydelse: Undfår någon fullmakt å tjänst, hvilken han
förut bestridt på förordnande, hvarför stämpelpappersafgift, mot-
svarande aflöningsförmånerna, blifvit erlagd, beräknas stämpel
å fullmakten blott för den tillökning i aflöning, som i följd af full-
makten erhålles;

samt *att* den i meranämnda författningsförslag intagna redak-
tionsförändring i afseende å föreskriften uti § 4 af stämpelpap-
persförordningen om stämpelns beräkning för underofficerare vid
de värfvade regementena och flottan med flera, skall vinna Riks-
dagens godkännande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren,
beslutat bibehållande af nuvarande stadganden uti ifrågavarande
hänseenden“.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd
och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren in-
gått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore
fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande
och uppräknig, och utföll omröstningen med 49 ja och 115 nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som,

enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 81 ja och 13 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller 49 ja och 115 nej, sammanräkningen visar 130 ja och 128 nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 84 och 85;

Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 4;

Lag-Utskottets utlåtanden N:is 2—34; samt

Andra Kammarens Första tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 11 (i samlingen N:o 28).

§ 5.

Till afgörande förekom Lag-Utskottets memorial N:o 21, med förslag till sammanjemkning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af Utskottets utlåtande N:o 11, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden i fråga om skyldighet att bygga och underhålla allmänna vägar och broar. Ang. byggnads- och underhållsskyldighet af allmänna vägar och broar.

Utskottet hade i detta memorial hemställt:

att Kamrarne, å ömse sidor med frånträdande i vissa delar af sina förut i ämnet fattade beslut, ville besluta, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, huruvida icke skyldigheten att deltaga i vägunderhållet på landet må kunna åläggas all fast egendom och följaktligen äfven sådan, hvilken, ehvad den tillhör staten eller enskild person, hittills varit från väghållningsskyldighet befriad, dels ock, ehuru i någon mindre proportion än fastighet, alla dem, som idka näring eller rörelse, samt derefter låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till förändrad lagstiftning i ämnet.

Efter det att ifrågavarande hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Helander: Oaktadt jag noga känner huru dyrbar tiden nu är, kan jag likväl icke underlåta att säga några ord ytterligare i denna fråga, då det kanhända är sista gången, jag härtill har tillfälle. Jag har jemfört hvad Utskottet nu föreslår med hvad Rikets Ständers skrifvelse till Kongl. Maj:t den 7 April 1866 innehåller. Om också samma ord icke följa alldeles i samma

Ang. byggnads-
och underhålls-
skyldighet af
allmänna vägar
och broar.
(Forts.)

ordning nu som då, kan jag likväl icke finna annat, än att innehållet är detsamma. Således börjar man efter nio års förlopp samma kretsgång åter; och detta fastän den utredning man begär redan blifvit lemnad i den Kongl. propositionen till 1868 års Riksdag, som innefattar svar på den nyss återopade underdåniga skrifvelsen, med hvilken proposition åtföljer Kammarkollegii omständliga utlåtande och redogörelse i ämnet tillika med det i kollegium vid ärendets behandling förda protokoll. Det ser således ut, som om man endast ville skrifva fram och tillbaka i saken, men icke att något resultat af denna skriftvexling skall följa. Jag har under min riksdagsmannatid, så godt jag kunnat, följt denna fråga, och jag har, på grund deraf, flera gånger erinrat om huru märkvärdigt densamma blifvit behandlad. Man skrifer till Kongl. Maj:t och får svar på sin skrifvelse, innefattande en viss hemställan i ämnet. Denna hemställan afslås. Nästa år derefter begär man hvad man förra året afslog. I två år derefter afslår man motioner i ämnet, på den grund att man hade att vänta svar på en skrifvelse, som man längesedan fått besvarad. Derefter lemnar Utskottet 3 år å rad samma förslag, fastän det visat sig att Första Kammaren ständigt afslog dessa förslag; och nu har man hunnit så långt, att, såsom jag nämnt, man börjar hela denna historia på nytt med att begära detsamma som år 1866, och hvarpå man redan för 7 år sedan fått svar. På det sättet förmodar jag, att man skall lyckas få denna fråga under ett evigt cirkulationsbruk. Jag har den öfvertygelse att, efter den utredning frågan redan fått, den enda rätta formen är, att Riksdagen uttalar sin bestämda mening om grunderna för väghållningsbesvärets ordnande. Att man dervid, tills vidare åtminstone, måste frånga all tanke på att fordra delaktighet äfven af dem som erlægga bevilling för kapital och arbete, är min åsigt, om man skall hafva utsigt att lyckas. Jag har framlagt ett förslag i ämnet och är öfvertygad derom att endast i den af mig angifna riktning det blir möjligt att komma till något praktiskt resultat. Skulle Riksdagen bifalla Utskottets förslag, så är jag fullt säker derom, att hvarje motion i ämnet, härefter såsom tillförne, skall afvisas på den grund, att man ånyo gått in till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, hvilken man naturligtvis skall afbida, innan något vidare kan åtgöras. Bättre då att rent af afslå Utskottets förslag, hvarigenom det kan blifva möjligt att åtminstone vid nästa riksdag framlägga nytt förslag, som icke genast blir afvisadt. Detta synes mig vara så mycket riktigare, som jag antager att frågan för denna gång är fallen, då Första Kammaren afslagit utskottsbetänkandet.

Jag yrkar således afslag.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Då jag inom Utskottet medverkade till det beslut, som nu föreligger, skedde detta under den förutsättning och med den öfvertygelse, att man genom ett dylikt tillmötesgående skulle kunna vinna Första Kammarens bifall till förslaget. Då Första Kammaren emellertid, efter hvad

känt är, ändock icke antagit detta förslag, visar det sig tydligen, att hvarje tillmötesgående strandar emot Medkammarens bestämdhet, hvarföre det naturligtvis ej heller för Andra Kammaren är skäl att bifalla Utskottets föreliggande förslag.

Jag hoppas dock, i likhet med nästföregående talare, att denna fråga skall åter uppdyka och i en, måhända ej aflägsen tid taga ut sin rätt. Jag medgifver emellertid ej, att det föreliggande förslaget är så obestämdt som samme talare velat påskina, ty det öfverensstämmer i de hufvudsakligaste delarne med det utlåtande N:o 11, som Utskottet förut i frågan afgifvit, och hvilket innehåller just de principer, på hvilka denna stora fråga bör hvila.

Det är således hufvudsakligen med anledning af den utgång, frågan i Första Kammaren erhållit, jag nu yrkar, att Andra Kammaren må, med fasthållande af sitt förut i ämnet på grund af Lag-Utskottets utlåtande N:o 11 fattade beslut, afslå samma Utskotts nu föredragna hemställan.

Häruti instämde Herr *Ivar Månsson*.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr vice Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan och derefter på de olika yrkanden, som af Herrar Helander och Sven Nilsson blifvit gjorda; och enär propositionen på bifall till Herr Sven Nilssons förslag blef med öfvervägande ja besvarad, hade Kammaren alltså beslutit att, med afslag å Utskottets hemställan, vidhålla sitt uti förevarande ämne förut fattade beslut.

§ 6.

Skedde föredragning af Lag-Utskottets utlåtande N:o 22, i anledning af väckta motioner rörande ändring i Kongl. förordningen om egors fredande mot skada af annans hemdjur och om stängselskyldighet den 21 December 1857.

Om ändring i stängselsförordningen.

Berörda motioner voro afgifna, den ena i Första Kammaren af Herr *W. Croneborg* (motionen N:o 14) och den andra inom Andra Kammaren af Herr *Bengt Olofsson* (motionen N:o 116); och hade i dessa motioner föreslagits,

af Herr *Croneborg*: att Riksdagen för sin del ville besluta den förändring uti ofvanberörda förordning, "att derutur måtte utslutas allt, som är i strid emot eller utgör undantag från den i författningens 1 § uttalade grundsats;" samt

af Herr *Bengt Olofsson*: "att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbete och för Riksdagen framlägga förslag till sådan lagförändring, att det i Kongl. förordningen den 21 December 1857, om egors fredande mot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet,

Om ändring i stadgade stängselvitsord må upphöra att gälla inom det område, Kongl. Maj:t efter framställning, grundad på ett af ordinarie landsting med $\frac{2}{3}$ af de afgifna rösterna fattadt och af nästa ordinarie landsting med dylik röstöfvervigt vidhållet beslut, finner skäl bestämma“.

I anledning af dessa förslag var af Utskottet den hemställan gjord:

“att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan lagförändring, att det i Kongl. förordningen den 21 December 1857, om egors fredande mot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet, stadgade stängselvitsord må upphöra att gälla inom det område Kongl. Maj:t, efter framställning, grundad på ett af ordinarie landsting fattadt och af nästa ordinarie landsting med två tredjedelar af de afgifna rösterna vidhållet beslut, finner skäl bestämma“.

Såsom reservanter mot Utskottets nu omförmälda hemställan hade låtit anteckna sig Herrar *Sven Nilsson* i Efveröd och *Magnus Jonsson*, af hvilka den förre inom Utskottet yrkat afslag å båda motionärernes förslag och den senare ansett Herr Bengt Olofssons motion böra bifallas.

Rörande detta ärende afgåfvos nu yttranden af

Herr *Sven Nilsson* i Efveröd: Då denna fråga i Utskottet förevar, kunde jag ej biträda det resultat, hvartill Utskottet kommit, enär jag, i full konsekvens med mina vid föregående riksdagar uttalade åsichter, ansett detta förslags antagande till lag skola medföra allt för stort men, isynnerhet för den mindre jordbrukaren. Jag medgifver visserligen, att, äfven om den föreslagna lagförändringen vidtoges, densamma troligen, åtminstone i de flesta fall, icke skulle komma till tillämpning, enär bestämmandet af stängselvitsordets bibehållande eller upphörande skulle läggas i vederbörande landstings händer. Det är emellertid fullkomligt riktigt hvad Utskottet i sina motiv uttalat, nemligen att detta förslag endast är att betrakta såsom ett öfvergångsstadium, och att man framdeles således skulle komma att gå längre framåt i samma riktning och slutligen upphäfva stängselvitsordet i sin helhet.

Alldeles klart är, att stängselvitsordets upphäfvande skulle vara till fördel för de större jordegarna, men lika klart är, såsom jag förut nämnt, att en sådan åtgärd skulle medföra skada för de mindre. Förhållandet är nemligen, att desse senare vanligen hafva sina egor spridda i många lotter på särskilda ställen och derför nödgas oftast hafva sina betande kreatur på många särskilda platser, å hvilka särskild vakthållning således skulle vara nödvändig, om stängsel saknades, hvaremot de större jordegarna,

som hafva större sammanhängande betesfält, kunna samla hundratal kreatur på en plats, hvadan vakthållningen kan här betydligt inskränkas.

Om ändring i stängselförordningen.
(Forts.)

Skulle emellertid det åsyftade förslaget blifva lag, skall säkert inträffa, att ett landsting beslutar stängselvitsordets upphörande för sitt område, hvaremot ett angränsande landsting anser sådant vitsord böra fortfarande gälla. Häraf skulle naturligtvis följa, att stängselvitsordet ej kunde upphävas i länsgränsen. För detta fall vet jag ej, huru Utskottet tänkt sig, att man skulle förfara.

Upphäfves stängselvitsordet i det ena länet, så anser jag, att man ej rättvisligen förfar emot dem, som inom detta län hafva egor intill angränsande län. Jag kan t. ex. hafva en hemmansdel, som ligger intill sjelfva länsgränsen. Borttages då stängselvitsordet å den ena sidan, men bibehålles å den andra, så tvingas jag derigenom att stänga den, ehuru jag naturligtvis ej har någon nytta af denna stängsel. Jag anser det sålunda vara rent af ett våld af landstinget att tvinga mig att stänga på ett håll, der jag icke har någon nytta af stängseln, ty följderna deraf blir, att mina grannar i egoskilnaden inom länet genom landstingets beslut blifva befriade från den skyldighet, de å angränsande sidan af mina egor hafva, hvadan jag antingen tvingas att sjelf från alla sidor instänga min beteshage, om jag ej vill använda den ännu dyrare utvägen att valla mina djur, eller tages stängseln bort emot dessa grannar, då emellertid hägnadsskyldigheten i länsgränsen detta oaktadt står kvar för mig. Får landstinget verkligen en sådan makt, så bör det också, enligt min mening, vara skyldigt att godtgöra den hemmansegare, hvilken har sina egor så förlagda som jag nyss påpekat, för den kostnad, hvaraf han sålunda drabbas utan att hafva den ringaste nytta deraf.

Hvad jag nu framhållit i afseende på det föreliggande förslaget, anser jag emellertid vara tillräckligt för att visa orimligheten deraf; och jag kan verkligen icke föreställa mig, att, om det godkännes af Riksdagen och i följd deraf en skrivelse aflätes till Kongl. Maj:t, med begäran om framläggande af en lag i öfverensstämmelse dermed, Kongl. Maj:t någonsin kan sanktionera ett dylikt Riksdagens beslut, som så djupt ingriper i den enskilda rätten och, på sätt jag trott mig hafva ådagalagt, vållar stora onödiga kostnader i synnerhet för den mindre jordegaren.

Särskildt ber jag att få erinra derom, att stängselnumera i allmänhet finnes kring de särskilda egorna, hvadan det skäl, som ej mindre Lag-Utskottet än äfven enskilda personer föreburit i den kostnad, som stängselnskyldigheten skulle medföra, helt och hållet bortfaller. Det är endast kostnaderna för underhållet af stängseln, som står kvar.

För öfrigt tror jag det verkligen vara bättre att hålla stängsel om djuren än vakt öfver dem. Min erfarenhet är åtminstone den, att den största ofreden af djur på andras egor sker, icke der djuren äro vårdade genom stängsel, utan der de vallas. Och detta ligger i sakens natur, enär den som har vård på fria fältet om djuren ju lätt kan försumma, om också oftast ofrivilligt att vaka öfver dem, så att

Om ändring
i stängselför-
ordningen.
(Forts.)

de icke göra skada å andras egor. Och har man ej stängsel, blir det i de flesta fall omöjligt att leda i bevis, hvem som varit vållande till skadan; hvaremot, om sådant finnes, det är lätt att utröna hvem som underlåtit att hålla sin del af hägnaden i lag-gildt skick och dymedelst varit vållande till det föröfvade ohägnat.

På anförda skäl och flera andra, som jag skulle kunna fram-lägga, yrkar jag rent afslag å Utskottets hemställan.

Herr Nils Petersson: I motsats mot Herr Sven Nilsson i Efveröd kommer jag att rösta för bifall till Utskottets förslag. Ty då orter finnas, som redan antagit stängselfriheten, föreställer jag mig, att det vore obilligt, om Kammaren ej ville tillstodja att äfven de öfriga orter, som så önska, skulle få denna fördel; och jag tror ej, att man behöfver vara rädd för, att landstinget skall fatta annat än ändamålsenliga beslut. Jag för min del har åtminstone så hög tanke om landstinget, att jag är öfvertygad om att, derest det finner, att jordegarne inom ett område ej vilja hafva stängselfriheten införd, det ej skall påtvinga dem densamma.

Den föregående talaren förmenade, att stora svårigheter skulle uppstå, derest landsting å ömse sidor om länegränsen fattade olika beslut, så att det ena landstinget bibehöll, men det andra afskaffade stängselvitsordet. Jag tror dock ej att någon fara härvid kan uppkomma. Då härtill kommer, att Lag-Utskottets förslag är i nära öfverensstämmelse med denna Kammares i fjor, med anledning af ett Tillfälligt Utskotts förslag, i frågan fattade beslut, tror jag, att Kammaren bör bifalla äfven ifrågavarande hemställan. För min del yrkar jag bifall härtill.

Med Herr Nils Petersson förenade sig Herr *August Börjesson*.

Herr Ehrenborg: Jag afstår ifrån ordet och förenar mig med Herr Nils Petersson.

Herr Ola Månsson: Då jag vid föregående tillfällen, då frågan varit på tal om stängselskyldighetens upphörande, yttrat mig till förmån för stängselvitsordets bibehållande, har detta skett med afseende derpå, att förhållandena i den provins, jag tillhör, äro sådana, att, om vi skola kunna hafva nytta och gagn af våra betesmarker, kunna vi omöjligen undvara stängsel, vi måste hafva dem, ehuru kostnad och besvär äro dermed förenade. Frågan synes visserligen denna gång icke vara så farlig som den från början förekommit, och jag hoppas vårt landsting i Blekinge icke i den närmaste framtiden åtminstone skall begära lagens upphäfvande i denna del, men jag hyser dock den betänkligheten att, om någon eller några, hvilka genom bifall till detta Utskotts förslag blefvo i sin goda rätt till landstingen om motioners afgifvande, att diskussionerna för och emot icke allenast kunde för mycket upp-taga dess tid, utan tillika blifva ett tvisteämne olika tänkande emellan, som förryckte det goda förhållande, hvilket i allmänhet

råder vid de olika tingen i landet. På dessa skäl yrkar jag rent
afslag på Lag-Utskottets förslag.

*Om ändring
stängselför-
ordningen.
(Forts.)*

Herr *Häbinette* instämde i Herr Ola Månssons yttrande.

Herr O. B. Olsson: Till fullo instämmande med den förste ärade talaren, vill jag endast till de af honom för stängselvitsordets bibehållande anförda skäl lägga ännu ett. Då nemligen Utskottet föreslår att två tredjedelar af de vid ett ordinare lands-ting afgifna rösterna skola erfordras, för att landstinget må anses hafva vidhållit ett af närmast föregående års ordinarie landsting med enkel pluralitet fattadt beslut angående framställning till Kongl. Maj:t om stängselvitsordets upphörande inom ett område, kan lätt inträffa, att dessa två tredjedelar af rösterna afgifvas af representanter från slättbygden, under det den återstående tredjedelen aflemnas af personer, som hafva sina respektive hem i skogsbygden, och för hvilken senare bygd, i motsats mot den förra, stängselvitsordets bibehållande är högst nödvändigt; och ett sådant beslut anser jag för min del icke vara rättvist.

Emedan jag således är öfvertygad om, att ett bifall till Utskottets förslag skulle kunna lända en stor del jordegare till skada, kommer jag att rösta för afslag derå.

Häruti förenade sig Herrar *Östling, Gunnarsson, Johannes Bengtsson, Pehr Pehrsson* och *Dofsen*.

Herr Jonas Jonasson i Gullaboås: I denna fråga hyser jag en helt annan åsigt än den, som en af mina länskamrater nyss uttalade. Enligt min tanke är nemligen hägnadsskyldigheten själfva häfstången för åstadkommandet af ett godt jordbruk. För öfrigt tror jag, att denna skyldighets upphörande skulle framkalla rättgångar i oändlighet, ty den svårighet, som vi nu, oaktadt vi ega hägnader, hafva att freda våra egor från ohägn af våra grannars kreatur, skulle, om hägnaderna borttoges, bliwa betydligt större. Då nu härtill kommer, att man redan på vissa orter förenat sig om stängselfrihetens införande, och således härigenom visats, att en sådan öfverenskommelse, der den önskas, kan på *frivillighetens* väg åstadkommas, anser jag det vara bäst att fortfarande låta frågan vara *fri*.

Jag yrkar således på det bestämdaste afslag å Utskottets förslag.

Herr Hjelm: Jag vill inskränka mig till att yrka afslag å detta betänkande och bifall till Herr Sven Nilssons reservation, eller, som är detsamma, afslag på motionerna i ämnet.

Herr Aug. Pettersson i Hasselstad: Jag är till största delen förekommen af Herr Ola Bosson Olsson. Det är fullkomligt riktigt, hvad han yttrade, att det skulle lända till stor skada för de

Om ändring i
stängselför-
ordningen.
(Forts.)

smärre jordegarna, om de två tredjelar af landstinget, som beslutade stängselvitsordets borttagande, bestode af större jordegare.

Man har talat om, att man kan hålla vakt om sina kreatur. Detta är åtminstone en absolut omöjlighet inom den provins, jag tillhör, eller Blekinge. Om man än satte 30 personer att vakta 30 kreatur, så läte det sig ändock icke göra under den hetaste delen af somrarna.

Skulle nu stängselvitsordet komma att upphöra, så blefve det "knif i strupe" på våra grannar, under det att vi, sådant förhållandet nu är, lefva i fred och sämja med hvarandra.

Jag anhåller om afslag å Utskottets hemställan.

Grefve Sparre: Jag är så mycket mera bekant med de olika åsigtorna i frågan, som jag tillhör ett län, hvarutaf den ena hälften yttrat sig för afskaffandet af stängselvitsordet och den andra för bibehållandet af detsamma. Inom länet finnes nemligen två hushållningssällskap. Jag känner mer än väl de olägenheter, i följd af stängselvitsordets afskaffande, som af flere talare påpekats, gällande dessa företrädesvis för skogsbygden. Men, mine Herrar, den satsen är sedan flera år tillbaka erkänd i Sverige, att en gemensam ekonomisk lagstiftning för hela detta vidsträckta land ej kan vara fullkomligt passande för alla delar af detsamma. Om nu Herrarne anse, att stängselvitsordet ej kan afskaffas i skogsbygden, så måste å andra sidan medgifvas, att det på slättbygden är nästan omöjligt att uthärda detsamma. Derföre har man derstädes också så småningom lagt bort stängsel, och om någon skulle påyrka bibehållandet deraf, så skulle han mötas af allmänt ogillande utaf sina grannar.

Då nu Utskottet föreslår, att Kongl. Maj:t skall fatta beslut efter att hafva hört landstinget, och detta skall ske på två landsting, d. v. s. att förslaget skall på det första landstinget förklaras hvilande, och på det andra endast med en majoritet af två tredjedelar af landstinget kunna antagas, har Utskottet, efter mitt förmenande, iakttagit den största möjliga försigtighet. För min del befarar jag icke, att landstingen skola gå för långt i detta afseende, utan jag tror, att det högst sällan och endast i Skåne, möjligen Halland och en del af Skaraborgs län kan komma att inträffa.

Emot den förste talarens erinran om svårigheterna i det fall, att ett landsting skulle besluta afskaffandet af stängselvitsordet, under det att det angränsande fattade beslut om detsammes bibehållande, vill jag anmärka, att det är klart, att i detta fall särskilda föreskrifter för gränsen emellan de begge områdena måste göras. Utskottet har så mycket mindre förbisett denna omständighet, som det uti de sista raderna af sidan 5 i utlåtandet heter: "i afseende på hvarandra angränsande områden, för hvilka skiljaktiga bestämmelser rörande stängselskyldigheten gäller, måste stadgas, att stängselvitsordet fortfarande skulle ega rum." Jag tror således, ehuru jag till fullo behjertar de Herrars mening, som önskar stängselvitsordets bibehållande, att Utskottet iakttagit nö-

dig försigtighet, och att ett antagande af hvad Utskottet sålunda föreslagit icke ur någon synpunkt kan anses skadligt, hvadan jag tager mig friheten hemställa om bifall till detsamma.

Om ändring i stängselförordningen.
(Forts.)

Herrar *Malmberg* och *Erik Olsson* instämde med Grefve Sparre.

Herr Jöns Pehrsson: Jag anser mig allvarligt böra framhålla, att Utskottets föreliggande utlåtande i allt fall torde böra afslås. Jag tror nemligen, att det i praktiskt hänseende icke tjenar till mycket, att man förändrar lagstadgandet angående stängselvitsord, då det är medgifvet jordegare och hela byalag att ingå förening om att icke hålla stängsel. För de vidsträcktare orterna inom Skåne skulle ett dylikt stadgande icke hafva någon egentlig tillämpning, men för de trakter, der man nödvändigt måste hafva stängsel, tror jag, att det vore förenadt med verklig fara att bifalla Lag-Utskottets föreliggande förslag, helst om, från denna synpunkt sedt, större godsegare, som lätt nog få säte i landstingen, komma att utöfva ett sådant tryck på frågan, att de små jordegarna icke finna tillräckligt skydd mot de stora, om icke stängselvitsord får ega rum.

Hur helst jag än ser saken, tror jag det vara förenadt med fara att bifalla Utskottets förslag, och jag får derföre vördsamt yrka afslag å betänkandet.

Herr Nils Petersson: Det är i sanning sorgligt, att mina grannar och vänner inom Kammaren så mycket motsätta sig Utskottets föreliggande förslag; men jag måste till besvarande upptaga deras anmärkningar, som yrkat afslag å betänkandet; ty jag anser, att de "se spöken midt på ljusa dagen," och att det ingalunda är så farligt, som mången tror. Man har, enligt mitt förmenande, missuppfattat frågans betydelse; ty det gäller icke, hvad här antages, att rifva ned gärdesgårdarne, utan grannarne kunna fortfarande komma öfverens om, huruvida de vilja hafva stängsel eller icke; men frågan afser här tredje man. Sådan som lagen nu är, så måste grannar hålla stängsel för alla förhållanden, äfven för sådana, med hvilka de icke rätteligen hafva att göra. Men om den satsen verkligen skall tillämpas, att hvar och en skall hålla vård om sina kreatur, då är detta riktigt; ty det är icke stängseln, utan djuren, som förorsaka skada, och den, som eger jord och djur, bör också taga vård om dem. Nu åter gäller frågan tredje man, och att hans kreatur icke må inkomma på egorna. Om det icke redan vore den 19 Maj, så skulle jag ingå i närmare pröfning af frågan; men den må nu få hvilket öde som helst, tillåter jag mig yrka bifall till Utskottets föreliggande förslag.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Det härad, som jag representerar, utgöres snart sagdt uteslutande af stora slätter, och man har der i allmänhet träffat öfverenskommelse mellan grannarne att borttaga stängseln; men jag känner förhållanden inom angränsande härad, der det rent utaf torde få anses såsom

Om ändring i ett våld att borttaga stängselvitsordet; och jag får på den grund stängselförordningen.
(Forts.)

Herr Edström: Till följd af de förhållanden, som råda inom det län jag tillhör, och som består af omvexlande slätt- och skogsbygd, anser jag Lag-Utskottets föreliggande förslag vara synnerligen förtjent af framgång; och jag får i följd häraf också värdsamt hemställa om bifall till betänkandet.

Herr Rylander: Jag erkänner med tacksamhet den varsamhet Utskottet uti den föreliggande frågan iakttagit, enär jag anser förslaget ganska moderat tillkommet; men jag känner också de svårigheter, som vidlåda förslagets antagande, derigenom att landstingets majoritet lätt skulle tvinga minoriteten att borttaga vår gällande lags stängselvitsord. Och det blefve nära nog omöjligt att i kuperad mark, der en del utgöres af äng, en del af betesmark och en del af skog, skydda och hålla vård om kreaturen. Här skulle nödvändigt erfordras en kompromiss eller förenig emellan grannarne om hägnadsskyldighetens fördelande; men då det tyvärr finnes kitsliga personer, som aldrig kunna fullkomligt enas, så kan jag icke, huru varsamt Lag-Utskottets förslag än är, annat än å betänkandet yrka afslag.

Herrar *Anders Svensson* och *Samuel Johnson* förenade sig i Herr Rylanders anförande.

Herr Törnfeldt: Om man skulle taga bort vår lags stängselvitsord, så fruktar jag, att man skulle göra halfva befolkningen till vallhjon, och ett dylikt åtgörande skulle vålla en större förlust af dagsverken än den ifrågasatta värnpligtslagen. Jag får därför yrka afslag å Utskottets föreliggande förslag.

Herr Danielsson: Litet hvar minnes, huruledes denna fråga förevar förra riksdagen, och att vederbörande Utskott då inkom med ungefär enahanda förslag som nu. Förslaget bifölls i denna Kammare, men icke i Första Kammaren, och då Utskottet sedermera inkom med nytt förslag, så blef detsamma förkastadt af denna Kammare, emedan man gjorde stängselvitsordets bibehållande eller afskaffande beroende af blott ett landstings beslut. Jag tror för min del, att, så länge Kammaren kan mota frågan, det är skäl att göra det. Lyckligtvis synes förslaget icke hafva tillvunnit sig några sympatier, och jag hoppas därför, att Kammaren afslår detsamma, hvartill jag gör yrkande.

Herr Sv. Nilsson i Efveröd: Jag förstår ej huru den ledamot i Lag-Utskottet, som senast hade ordet, kan vilja påstå, att det icke är meningen att taga bort stängseln egorna emellan, då man vill upphäfva stängselvitsordet. För min del synes det vara temligen tydligt, att, om stängselvitsordet borttages, jemväl stängseln försvinner, ty om en person icke i lagen ålägges att

hålla stängsel, så lärer han icke heller göra det, utan särskild *Om ändring i stängselförordningen.* öfverenskommelse. (Forts.)

Det torde vara allmänt bekant, att äfven med nuvarande stängsellag inträffar, att stängseln på grund af öfverenskommelse olika jordegare emellan borttages. Sådant är af nu gällande lag tillåtet och har skett på många ställen. Hvarföre begagna icke de ifrige anhängarne af Utskottets framlagda förslag den utvägen? Stängsellagen torde således med goda skäl kunna få qvarstå oförändrad, men stängseln detta oaktadt genom öfverenskommelse borttagas, der sådant är lämpligt, lika väl som att man efter stängselvitsordets borttagande — som man förutsätter — skulle komma öfverens, att stängsel skulle hållas. Jag tror det icke är skäl att ändra en så riktig lag endast på förutsättningar, som i praktiken helt visst i de flesta fall skulle vara ändamålslösa. Skulle åter Lag-Utskottets förslag godkännas af Riksdagen och blifva lag, samt landstinget genom enkel majoritet beslutar att frågan skall hvila till nästföljande landsting, så blir, enligt min öfvertygelse, vid val af ledamöter till detta landsting, i en del orter, en sådan vigilans uteslutande för denna sak, att man vore frestad tro, att frågan vore den allra viktigaste, som landstinget kunde hafva under behandling, sådan den säkerligen äfven skulle blifva betraktad på åtskilliga ställen.

Herr ordföranden i Lag-Utskottet sade, att med afseende å skyldigheten att fortfarande hålla stängsel i länsgränsen, der det ena landstinget bibehåller, men det angränsande upphäver stängselvitsordet, skulle särskilda bestämmelser komma att meddelas. Hade den ärade talaren framställt samma åsigt härutinnan, som han inom Lag-Utskottet framhöll, nemligen att landstinget i sådant fall borde vara skyldigt ersätta de kostnader, som den enskilde derigenom utan nytta komme att vidkännas, genom att fortfarande få underhålla stängseln i länsgränsen, då skulle detta skäl för mig varit i denna del talande, men Herr ordföranden yttrade — sannolikt med klok beräkning — ingenting derom nu, och Utskottet har icke heller nämnt något om detsamma i betänkandet, och jag måste således tro, att alltsammans är ett tomt frasmakeri, begagnadt vid lägligt tillfälle för att möjligen derigenom drifva förslaget igenom.

Jag fortfar alltså att yrka afslag.

Häruti instämde Herr *Nils Nilsson* i Espinge.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de meningar, som förekommit, gaf Herr vice Talmannen propositioner såväl på bifall som på afslag samt förklarade derefter sig anse röstöfvervigt förefinnas för den senare meningen. Votering blef då begärd, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition, deri bifall till Utskottets hemställan upptogs såsom ja-proposition och som alltså erhöll följande lydelse:

Om ändring i stängselförordningen. (Forts.)

“Den som bifaller hvad Lag-Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, är Utskottets hemställan af Kammaren afslagen.“

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 54 ja mot 98 nej; och hade Kammaren alltså afslagit Utskottets hemställan.

§ 7.

Om damluckas öppenhållande. Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 23, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser i fråga om skyldigheten att hålla damlucka öppen.

Utskottet hade hemställt:

att ifrågavarande af Herrar *J. P. Nilsson* från Kalmar län och *J. Fahlander* afgifna motioner (N:is 33 och 59) ej måtte till någon vidare åtgärd föranleda.

Herr *J. P. Nilsson* anförde: Lag-Utskottet har i år, liksom de föregående åren, afstyrkt denna min motion under anförande af samma grunder nu som då. Jag får i anledning af Utskottets hemställan förklara, att jag icke kan gilla densamma. Då riksdagen är så nära sitt slut, anser jag mig emelertid icke befogad att göra något yrkande, vare sig om återremiss eller bifall, utan vill endast till protokollet hafva antecknadt, att jag tror den fråga, hvarom jag väckt motionen, vara så vigtig, att den med det första måste lösas, och hoppas att åt densamma skall egnas den största uppmärksamhet vid den af Utskottet omnämnda nya lagens utarbetande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Ang. omarbetning af ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter. Skedde föredragning af Lag-Utskottets utlåtande N:o 24, i anledning af väckt motion, angående omarbetning af ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter.

Med förmälan hurusom ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter, föredragande och Konungens rådgifvare i kommandomål af den 10 Februari 1810 dels i följd af förändrade förhållanden vore i viss mån antiqverad, dels och efter nya strafflagens införande på många ställen, der hänvisning till allmän lag lemnades, icke stode dermed i öfverensstämmelse, hade Grefve *Carl G. Mörner*

uti en inom Första Kammaren väckt, till Lag-Utskottet remitterad motion, N:o 12, föreslagit, "att en granskning må företagas af nu gällande ansvarighetslag för Statsrådets ledamöter och sådana förändringar dervid uti densamma vidtagas, att den bringas till öfverensstämmelse med nu gällande grundlagar och allmän lag".

Ang. omarbetning af ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter.
(Forts.)

Utskottet, som i likhet med motionären funnit en granskning af ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter behöflig, hade ansett, att andra ändringar, än som af omständigheterna oundgängligen påkallades, icke borde deri vidtagas, och hade alltså i förvarande utlåtande Utskottet framlagt ett med tillämpning af nyssberörda åsigt uppgjort förslag till förändrad lydelse af mera nämnde lag.

Efter det lagförslaget i sin helhet nu blifvit till föredragning anmaldt, begärdes ordet af

Herr Sjöberg, som yttrade: En ärad motionär i Första Kammaren har fäst Riksdagens uppmärksamhet på angelägenheten af en revision eller omarbetning af nu gällande ansvarighetslag för Statsrådets ledamöter, och hvar och en bland oss måste med motionären instämma derutinnan, att en dylik omarbetning är af behovet påkallad. Men jag kan dock icke annat än beklaga, att den ärade motionären, hvilken eljest i så olika riktningar ådagalagt en sällspord mångsidighet, uti en fråga sådan som denna icke närmare utvecklat motiven för sitt förslag, utan endast med några allmänna drag framhållit nödvändigheten af denna omarbetning. Vid sådant förhållande må man icke undra på, att Utskottet tagit saken något lätt, hvilket visar sig deraf, att Utskottet nästan helt och hållet afskrifvit den gamla ansvarighetslagen, endast med iakttagande af sådana förändringar, hvilka omöjligen kunnat undvikas, såsom t. ex. införandet af ordet "Riksdag" i stället för "Riksens Ständer", samt, i stället för "Missgeringsbalken", hvilken i nu gällande ansvarighetslag antingen direkt eller indirekt omnämnas, hänvisat till den nya strafflagen.

Någon vidare uppmärksamhet synes Utskottet icke hafva egnat åt saken. Och detta skulle mindre hafva väckt min förundran, om icke inom Utskottet en reservant, såsom det vill synas, på goda skäl, fäst Utskottets uppmärksamhet derpå, att, derest något skulle göras åt denna fråga, så borde detta blifva ett helt och ordentligt arbete, hvartill må läggas den omständigheten, att Utskottet, derest det ansett den erfarenhet, som våra inhemska förhållanden kunnat lemna till belysning af denna fråga, icke vara tillräcklig för att ligga till grund för den nya lagens utarbetande, otvifvelaktigt haft ganska goda mönster att följa i utländska författningar rörande den så kallade ministeriela ansvarigheten. Men, som sagdt, Utskottet har icke med den omsorg, som varit önskelig, inlåtit sig på frågan, utan har inskränkt sig till att efter en helt kort motivering afskrifva den nu gällande ansvarighetslagen med inflickande deri af de ändringar, hvilka oundgängligen varit en

Ang. omarbetning af ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter.
(Forts.)

följd dels af grundlagsförändringen år 1840, då departementalstyrelsen infördes, och dels af den nya strafflagens antagande.

Då jag vågar förmoda, att, ehuru Första Kammaren lär hafva godkänt de särskilda paragraferna i Lag-Utskottets uti nu föreliggande utlåtande framställda förslag, Andra Kammaren icke skall vara benägen att antaga detsamma i det skick, hvori det befinnes, anser jag det icke vara nödvändigt att inlåta mig på någon mera omständlig granskning deraf — något, som för öfrigt icke skulle falla sig lämpligt med hänsyn till den tidpunkt, under hvilken förslaget inkommit — utan jag tillåter mig derföre endast att göra några få anmärkningar.

I 1 § t. ex. har Utskottet bibehållit det illa ljudande och hvardagliga uttrycket "kullkastande af någon rikets grundlag".

Vidare har Utskottet, hvad beträffar ansvarighetslagens tredje paragraf, med uteslutande endast af de deri förekommande orden "eller Konungens rådgifvare i kommandomål", i öfrigt bibehållit detta lagrum i dess nu varande, i visst afseende, mindre försvarliga skick. Sålunda skulle — efter anförande af de fall, då Statsrådsledamot förutsättes på ett eller annat sätt föranleda eller befrämja något beslut eller någon åtgärd stridande mot den Riksdagen, enligt §§ 57 och 60 i Regeringsformen, tillhörande beskattnings- och bevilningsrätt — fortfarande kvarstå det från föreskrifterna i sist nämnda grundlagsrum stadgade undantag i fråga om båk-, bro-, färj- och andra afgifter af dylik beskaffenhet, ehuru det väl torde vara obestriddt, att ett sådant stadgande icke bör hafva plats i en ansvarighetslag för Konungens Statsråd, för att nu icke tala om, huru sväfvande och obestämdt samma stadgande i och för sig är, och huru föga detsamma öfverensstämmer med de återopade paragraferna i Regeringsformen.

Vidare är hufvudsakliga innehållet af § 6 i ansvarighetslagen oförändradt bibehållet, utan afseende å den obestämdhet och tve tydighet, detsamma innebär. Det skulle nemligen, enligt Utskottets förslag, lyda sålunda: "Uraktlåter Statsrådsledamot att öfriga honom i grundlagen uttryckligen föreskrifna, men i denna ansvarighetslag icke särskildt uppräknade pligter och föreskrifter iakttaga och fullgöra, ankomme det på Riksdagen att hos Konungen göra sådan anmälan, hvartill 107 § af Regeringsformen Riksdagen berättigar, med iakttagande af de vilkor samma paragraf i dess andra moment stadgar". Det lär svårligen kunna förnekas, att denna paragraf är så affattad, att den kan tydas på olika sätt, enär man dels antagit, att från Riksrättens pröfning borde undantagas alla de fall af förbrytelser, som icke uppräknas i ansvarighetslagen, och som skulle behandlas enligt 107 § af Regeringsformen, dels åter ansett, att Riksrätten skulle kunna till Riksdagen öfverlemna att begagna sig af den rätt, som i berörda grundlagsrum omförmäles.

I betraktande af den lättvindighet, hvarmed Utskottet behandlat ärendet, må man icke heller förundra sig, om Utskottet i § 7 gjort sig skyldigt till en förändring, som — mot Utskottets vilja

vilja naturligtvis — påtagligen är föranledd af ett missförstånd. Enligt Utskottets förslag skulle nämnda paragraf börja sålunda: "Döljer Statsminister för utrikesärendena eller den Statsrådsledamot, Konungen i dennes frånvaro tillkallar". I den nuvarande ansvarighetslagen heter det på samma ställe: "Döljer Statsminister för utrikes ärendena eller Hof-Canzler eller den Statsrådsledamot, Konungen i dennes frånvaro tillkallar". — — — Det är eller det var, enligt paragrafens nu varande lydelse, den ledamot af Statsrådet, som Konungen i hofkanslerns frånvaro tillkallade, ålagdt, lika med statsministern för utrikes ärendena, att icke för Konungen dölja någon vigtig underrättelse i frågor, som röra krig m. m. Detta stadgande stod och står ännu i öfverensstämmelse med 11 § Regeringsformen, hvarest, sådant detta grundlagsrum numera lyder, föreskrifves, att ministeriela mål skola af Statsministern för utrikes ärendena inför Konungen föredragas och anmålas, i närvaro af någon annan Statsrådets ledamot. Men, ehuru Utskottet erinrat sig, att någon hofkansler icke vidare finnes, har Utskottet förgätit att tillse, det den ifrågavarande paragrafen i ansvarighetslagen komme i öfverensstämmelse med den förändrade lydelse, nämnde paragraf i Regeringsformen erhöi vid 1840—1841 årens riksdag, hvaraf vill synas, att Utskottet vid detta ärendes behandling föreställt sig, att så kallade ministeriela mål kunde af Konungen pröfvas i närvaro endast af en statsrådsledamot, antingen Statsministern för utrikes ärendena eller någon annan Konungens rådgifvare. Men meningen skall väl vara den, att, om statsministern för utrikes ärendena eller den statsrådsledamot, som, enligt 11 § Regeringsformen skall, jemte statsministern för utrikes ärendena, vara närvarande vid föredragning af ministeriela mål, döljer något som för Konungen kan vara nödigt att känna i frågor, som röra krig, fred eller förbund med främmande makter, då skall en hvar af desse ledamöter drabbas af det ansvar, som i merberörda § 7 af ansvarighetslagen bestämmes.

I § 8 har Utskottet bibehållit hela första stycket af den nuvarande lagen, men deremot uteslutit det senare stycket, hvilket förfarande icke heller torde vara rätt försvarligt. Det är visserligen sannt, att med föredragande i ansvarighetslagen menas statssekreterare; men något, det senare stycket af nuvarande 8 § motsvarande moment anser jag dock vara alldeles nödvändigt, emedan det måste finnas något stadgande, på grund af hvilket föredraganden i en af Kongl. Maj:t tillförordnad regering skall vara underkastad ansvar. Utskottet utesluter dock, som sagdt, och utan att derför angifva något motiv, hela det senare stycket af den 8 §.

Hvad jag nu anfört torde innebära tillräckliga skäl för mitt yrkande om afslag å Utskottets förslag. Det kan icke falla mig in att tro, att Kongl. Maj:t skulle godkänna detta Utskottets förslag, äfven om Riksdagen dertill lemnade sitt bifall, men det synes mig, som om Riksdagens värdighet fordrade, att icke med en lag af den betydelse, som den föreliggande, förfares på sådant sätt, som det hvarmed Utskottet behandlat denna fråga.

Ang. omarbetning af ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter.
(Forts.)

Då vidare en återremiss icke skulle tjena till något, enär en omarbetning af förslaget icke lär kunna verkställas på den korta tid, som antagligen återstår af Riksdagen; så torde Kammaren i dessa af mig i korthet antydda omständigheter finna tillräcklig grund för att afslå Utskottets framställning i sin helhet.

Herrar *Sven Nilsson* i Österslöf, *O. B. Olsson* och *Clairfelt* instämde i Herr *Sjöberg*s yttrande.

Herr *Nils Pettersson*: Som Kammaren af detta betänkande finner, har Utskottet på grund af en utaf Grefve *C. G. Mörner* väckt motion företagit en revision af ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter. Det är väl möjligt att tänka, att Utskottet, derest tiden medgifvit, kunnat utarbete ett mera genomgående ändringsförslag af denna lag. Men dels är härvid att märka, att motionen icke innehöll något bestämdt förslag, i hvilken riktning ändringarne borde företagas, dels har ock, hvilket jag torde böra nämna, Utskottet varit så ansträngdt med arbete att det nästan dagligen haft sammanträden. Följden häraf har varit den, att Utskottet icke haft tid att så grundligt och fullständigt som önskligt varit utarbete ett nytt förslag till lag i detta ämne. Jag tror ock, att, äfven om Utskottet hade framkommit med ett mer utarbetadt förslag än det nu föreliggande, äfven detta icke skulle hafva smakat alla utan gifvit anledning till tvistigheter. Jag ber nu endast få hemställa, om det icke är bättre att redan nu få en lag som står i öfverensstämmelse med öfriga lagar än att bibehålla en gammal lag som icke längre kan tillämpas. Jag tror att detta är tillräckligt skäl för bifall till Utskottets hemställan; och om jag nyss hörde rätt, så har redan Första Kammaren bifallit Utskottets förslag. Jag hoppas därför, att denna Kammare gör likaså, hvarigenom, såsom jag redan nämnt, vi kunna få en lag som öfverensstämmer med öfriga lagar.

Grefve *Sparre*: Jag var också inom Utskottet af den mening, att den ifrågasatta lagen icke var särdeles maktpåliggande; och tillstyrkte icke eller bifall till densamma. Saken är, det måste erkännas, af mycket liten vikt, och jag har icke hört, att någon klagan försports öfver den nu varande ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter. Utan tvifvel skulle, derest en tillämpning af 106 § Regeringsformen komme i fråga, domarne nog veta att söka reda på de stadganden, som äro satta i stället för dem, som redan äro antiqverade. Jag kan således mycket gerna instämma med Herr *Sjöberg* i hans yrkande att hela saken måtte förfalla; men å andra sidan kan jag icke neka, att, då i den väckta motionen det blifvit påpekadt att bestämda fel i den nuvarande ansvarighetslagen till följd af vidtagna lagförändringar finnas, Utskottet haft litet svårt för att säga: vi vilja icke göra något åt dessa brister utan vi bibehålla stadganden som icke kunna tillämpas derföre att de lagar, till hvilka ansvarighetslagen hänvisar, äro upphäfdade. Detta är orsaken till Utskottets förfarande.

Af de anmärkingar, som Herr Sjöberg för öfrigt framställt, kan jag icke fatta att någon annan föranleder ändring än den som blifvit gjord vid 7:de §:n.

Beträffande denna paragraf erkänner jag nemligen att Utskottet gjort en blunder, då det föreslagit bibehållande af orden: "eller den Statsrådsledamot Konungen i *dennes frånvaro* tillkallar." Orden i *dennes frånvaro* borde utgå ur första meningen af denna paragraf.

Vill Kammaren vidtaga denna ändring af paragrafen, så går det ju an. Vill åter Kammaren afslå hela förslaget, så finner jag saken vara så litet maktpåliggande, att jag icke skall spilla många ord på att försvara Utskottets förslag, utan har jag med hvad jag nu yttrat blott velat förklara min ställning till saken.

Herr Philipsson: Äfven jag skulle kunna instämma i den af Herr Grefve Sparre utvecklade åsigten, att det är föga maktpåliggande antingen Utskottets här afgifna förslag godkännes eller icke; men å andra sidan är det onekligt, att Lag-Utskottet här icke kunnat förfara annorlunda än som skett.

Motionären i Första Kammaren har icke begärt, att förslag till ny ansvarighetslag för statsrådets ledamöter skulle utarbetas, utan endast föreslagit, att nu gällande ansvarighetslag skulle underkastas en revision; och då man genomläser sistnämnda lag, så är det klart, att, om den, hvilket man dock har anledning förmoda, icke kommer att inträffa, skulle behöfva tillämpas, den icke kan tillämpas efter ordalydelsen. De bestämmelser, den innehåller angående straff, äro antiqverade och hvad låg då närmare till hands än att Utskottet skulle vidtaga en revisionsåtgärd. Utskottet har hemställt, att nu gällande ansvarighetslag af den 10 Februari 1810 skulle få en förändrad lydelse och således icke ifrågasatt annat än att i den gamla lagen, som har sina både fel och förtjenster, en redaktionsförändring skulle ega rum.

Nu har emellertid den ärade talaren på stockholmsbanken gjort anmärkning mot bland annat 7 § af Utskottets förslag. Det är möjligt, att en lapsus der blifvit begången; men sådant kan lätt hända i slutet på Riksdagen; och dessutom gäller denna anmärkning en redaktionssak, som Utskottets sekreterare mycket väl kunnat rätta, och den omständigheten kan i allt fall icke utgöra skäl att afslå hela lagförslaget.

Jag skall icke framställa något yrkande; men nog måste jag taga Lag-Utskottet i försvar. Motionären väckte enahanda motion vid 1871 års Riksdag. *Då* blef den hvilande i Lag-Utskottets papperskorg; och *då* fick Utskottet uppbära klander, därför att det icke gjorde något åt saken. Nu klandras Utskottet, därför att det gjort något. Detta är föga lojalt.

Herr Sjöberg: Jag ber de ärade ledamöterna af Lag-Utskottet erkänna, att jag icke i egentlig mening tillåtit mig något klander mot Utskottets åtgörande i saken i vidare mån, än att jag trott det hafva varit lämpligast att underlåta att framkomma med ett

Ang. omarbet-
ning af ansva-
righetslagen
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)

förslag, sådant som det förevarande, då Utskottet åt detsamma icke kunnat egna tillräcklig tid.

Det må visserligen kunna medgifvas, att, såsom Utskottets ärade ordförande anmärkt, denna fråga i betraktande af hvad erfarenheten gifvit vid handen under den tid, som förflutit efter den nu varande ansvarighetslagens antagande, i och för sig icke är af någon framstående vikt, men jag vidhåller, att, om något skall göras deri, man bör söka åstadkomma ett godt och fullständigt förslag, och icke ett sådant, som här föreliggande, på hvilket i sjelfva verket något arbete icke kan sägas vara nedlagdt, ty det förslag, som Utskottet här anmält, torde hvarje nykommen kanslist i Lag-Utskottet kunna åstadkomma.

Jag är den förste att erkänna, att Lag-Utskottet är öfverhopadt af göromål och att endast i denna omständighet ligger tillräckligt skäl, hvarför Utskottet icke egnat mera uppmärksamhet åt motionen; och jag tillägger, hvad jag i mitt förra anförande äfven antydde, att det var synnerligen beklagligt, att den utmärkte motionären icke sjelf afgifvit ett detaljeradt förslag, som kunnat vara Lag-Utskottet till ledning vid dess behandling af frågan. Detta är så mycket mera att beklaga, som motionären är en man med en ovanligt rik erfarenhet, som blifvit vunnit i många värf. Han har ock i många år varit ledamot af Konungens rådkammare, och äfven med afseende derå skulle ett af honom i detta ämne framlagdt förslag hafva varit af stor betydighet. Af allt detta är gifvet och klart, att jag icke åsyftat något klander mot Lag-Utskottet, utan att jag endast tillätit mig göra några anmärkningar mot Utskottets förslag, på hvilka jag ännu icke fått något tillfredsställande svar.

Eftersom jag har ordet, ber jag att äfven få hemställa, om det kan anses vara lämpligt, att i en lag, sådan som den i fråga varande, bibehålla hela den långa, temligen barnsliga inledningen. Den skulle visserligen passa, om det vore fråga om att utarbete en katekes i frågor och svar till ledning för Konungens rådgifvare; men att nu bibehålla denna långa ramsa, som i allmänna drag antyder, hvad statsråden böra göra och icke göra, anser jag som minst sagdt olämpligt.

Då Utskottet emellertid inlätit sig på denna fråga, och motionären ifrågasatt en revision eller omarbetning af ansvarighetslagen, så kunde väl Utskottet i den omständigheten funnit skäl att försöka åstadkomma en sådan revision i verklig mening; men jag vill icke klandra Utskottet, för hvad det, i saknad af tillräcklig tid att egna åt ämnet, underlätit att göra, och vid sådant förhållande och då denna fråga blifvit underställd Riksdagens pröfning, är det ju riktigtast, att densamma undanskjutes genom ett afslag från denna Kammares sida.

Slutligen tillåter jag mig ytterligare anmärka, att hvad den nti Utskottets förslag bibehållna 9 § i ansvarighetslagen stadgar, eller att Konungen kan förordna statsråd att taga säte i Högsta Domstolen vid behandlingen af vissa mål, väl också måste anses

vara antiqveradt och att tillämpning af detta stadgande väl icke vidare lärer kunna komma i fråga.

Emellertid har jag nu, såsom jag föreställer mig, yttrat tillräckligt för att angifva min uppfattning af denna fråga; och jag anser mig äfven böra vidblifva mitt yrkande på rent afslag å Lag-Utskottets förslag i dess helhet.

Grefve Sparre: I den ärade talarens på stockholmsbanken senaste yttrande, angående inledningen till ansvarighetslagen, vill jag instämma; jag var i Utskottet af alldeles samma mening, och påyrkade der dess uteslutande, men det ville icke Utskottet lyssna på och derfor kom den att stå qvar. Jag har, tyvärr, i så många andra och viktigare frågor nödgats reservera mig mot Utskottets beslut, att jag började blifva trött derpå, och jag ansåg mig icke böra i en fråga sådan som denna reservera mig; detta är anledningen hvarför jag icke lät anteckna min särskilda mening.

Hvad för öfrigt motionen beträffar, har motionären deri föreslagit "att en granskning må företagas af nu gällande ansvarighetslag för statsrådets ledamöter, och sådana förändringar dervid uti densamma vidtagas, att den bringas till öfverensstämmelse med nu gällande grundlag och allmän lag." Det var verkligen i motionen icke begärdt någon omarbetning af lagen. Motionären har tydligt påpekat, att de här omnämnda bristerna föranledde hans motion, att lagen icke hänger tillsammans med nu gällande lag, enär straffbestämmelserna i Missgerningsbalken, hvartill ansvarighetslagen hänvisar, äro afskaffade. Om nu Utskottet sagt detta vara "en allmän term", och på den grund afslagit motionen, hade Utskottet, utan tvifvel, fått en ganska allvarsam afbasning därför; och då Utskottet förut, såsom en representant från Göteborg upplyst, låtit en dylik motion ligga öfver, måste jag erkänna att detta var ett skäl för Utskottet att nu icke göra precis detsamma. Då dessutom vi egde en lag, som bestått från 1810 och hvilken lag lyckligtvis under dessa 65 år icke behöfts att tillämpas och, med Guds hjälp, icke heller framdeles skall behöfva att tillämpas, så tyckte Utskottet att, då motionären anmärkt det och det felet, Utskottet hade litet svårt att säga, det är visserligen sannt, men vi vilja icke afhjelpa felet. Detta är orsaken till Utskottets så bittert klandrade förfarande; huru man ställer sig, har man ryggen bak. Vi ha så ofta fått uppbära klander för det vi afslå motioner. Bifaller man dem, så är det lika illa.

Herr Albert Staaff: Jag ber om ursäkt att jag besvarar med en hemställan till Lag-Utskottet. Den kan måhända synas pueril, men från min skoltid har jag lärt mig, att det är en allmän fordran, att sammanhang bör finnas i allt hvad som skrives och skall läsas, och detta bör väl äfven gälla lagstiftningen. Uti 2:dra mom. af 5 § i den af Utskottet föreslagna lydelse af ifrågavarande ansvarighetslag kan jag nemligen icke få reda på något *subjekt*. Detta moment lyder sålunda: "Om, genom Statsrådsledamots tillstyrkande eller underlåtande att göra föreställningar eller upp-

Ang. omarbetning af ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter.
(Forts.)

Ang. omarbet-
ning af ansva-
righetslagen
för Statsrådets
ledamöter.
(Forts.)

sätligt och bevisligt fördöljande af någon upplysning, någon lider skada till lif, medborgerligt förtroende eller personlig frihet, utan att lagligen förvunnen och dömd vara, eller förlorar gods, löst eller fast, utan laga ransakning och dom, eller varder någons frid i hans hus störd, eller förvises någon från ort till annan, straffes för sådant lagstridigt förhållande dessutom på sätt i 25 kap. strafflagen stadgas för domare, som orätt dom fäller“.

Är det den stackaren, som lider skada till lif och egendom, hvilkens frid i hans hus blifvit störd, som blifvit olagligt förvist från en ort till en annan o. s. v., är det han, som “dessutom“ skall straffas, eller hvilken människa är det, som skall straffas?

Herr Philipsson: Det är en ganska intressant och anmärkningsvärd företeelse att man i en så allvarlig fråga som denna i sjelfva verket är, kan gå till väga så här skämtsamt. Det framgår af hela diskussionen att man anser saken temligen oviktig och att man möjligen skulle kunna vara af med hela ansvarighetslagen; ty betraktades denna lag såsom viktig, så skulle den efter all antaglighet behandlas med samma omsorg som alla andra ärenden och de i Utskottets förslag upptäckta fel föranleda en ändring eller en återremiss, men icke, såsom nu, blott och bart ett löje.

Som sagdt, företeelsen är så till vida ganska anmärkningsvärd, som den endast kan förklaras af de lyckliga konstitutionella förhållanden, under hvilka vi lefva; men jag har egentligen begärt ordet för att, då Greffe Sparre underlät att besvara en af Herr Sjöbergs anmärkningar, göra det i hans ställe. Herr Sjöberg frågade hvarföre man i förslaget bibehållit § 9, som motsvaras af samma nummer i nu gällande ansvarighetslag och lyder sålunda:

“Statsråd, hvilken, af Konungen dertill utsedd och förordnad, tager säte och röstar i Högsta Domstolen öfver mål, som från krigsdomstolarne dragas under Konungens pröfning, vare för sådan befattning underkastad domarejäf och ansvar, enligt lag och laga stadgar, lika med annan Ledamot af Högsta Domstolen.“

Jo, det är derföre att man icke förut ifrågasatt att ett Statsråd skall kunna utöfva egentlig domareverksamhet. Nu säger Herr Sjöberg att tillämpning af denna § icke vidare kan komma i fråga. Men i Utskottet har man vid granskning af 20 § Regeeringsformen funnit att sådant verkligen kan inträffa. Denna paragraf lyder sålunda: “Uti fredstider skola de mål, som från krigsdomstolarne dragas under Konungens pröfning uti Högsta Domstolen, företagas och afgöras. Tvenne militärpersoner af högre grad, dem Konungen härtill utser och förordnar, böra med Domarejäf och ansvar — sådana mål öfvervara och deröfver rösta, —“ Utskottet har icke trott något hinder möta för Kongl. Maj:t att vid sådana fall, som i denna paragraf omförmålas, till ledamöter i Högsta Domstolen förordna cheferne för Landt- och Sjöförsvars-Departementen och derföre fick § 9 stå qvar ehuru det verkligen var fråga om att stryka den.

Hvad beträffar Herr Staafts kritiska anmärkning, så står det på samma sätt i gällande ansvarighetslag med den skilnaden dock

att der finnes efter ordet "straffes" inskjutna orden: "ofvanbemälde, Embetsmän", men detta är dock icke aldeles absolut nödvändigt, om man nemligen läser paragrafen i sin helhet, och i alla fall kunna ju, om man så vill, dessa förtydligande ord inskjutas då vi komma till föredragningen af denna paragraf.

Ang. omarbetning af ansvarighetslagen för Statsrådets ledamöter.
(Forts.)

Med anledning slutligen af Herr Sjöbergs anmärkning att inledningen till ansvarighetslagen vore barnslig och att Utskottet derföre bort stryka ut densamma, så tror jag att Utskottet, om det så gjort, skulle hafva ådragit sig mera klander än nu; ty Utskottet skulle i så fall hafva inlåtit sig på en omarbetning af ansvarighetslagen, då endast en redaktionsförändring blifvit af motionären påkallad. Dessutom om Herr Sjöbergs förslag att den nu varande ansvarighetslagen skall bibehållas vinner framgång, så frågar jag om icke inledningen i allt fall kvarstår och om den kvarstår utan en revision eller efter en sådan, så förändrar detta väl icke saken, i synnerhet som denna revision åsyftat allenast att borttaga eller förändra sådana bestämmelser, som icke kunna vidare tillämpas, såsom t. ex. när det i 1:sta § af ansvarighetslagen stadgas att statsråd under vissa förutsättningar skall "mista lif, ära och gods". Ett sådant stadgande, om det kvarstår, torde, då numera ingen här i landet kan ådömas ärans förlust, efter mitt förmenande gifva anledning till vida gravare anmärkning än "inledningen", som i sjelfva verket mycket väl låter försvara sig.

Grefve Sparre: Der lönar icke mödan att vidare tala om saken. Jag vill endast svara Herr Staaff, att hans anmärkning är riktig, och jag framställde verkligen densamma inom Utskottet. Jag vill dock till Utskottets urskuldande påpeka att det i 1:sta mom. af paragrafen står att, om "statsrådsledamot" underlåter att göra det och det "miste embetet" och först derefter i 2:dra mom.: "straffes dessutom". Således, om man läser begge momenten tillsammans, så blir meningen icke otydlig.

Härmed var öfverläggningen slutad. Propositioner gäfvos, enligt de yrkanden som blifvit gjorda, dels på bifall och dels på afslag; och som den sednare propositionen blef med öfvervägande ja besvarad, hade alltså Utskottets ifrågavarande förslag af Kamraren afslagits.

§ 9.

Föredrogos och biföllos Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 25. i anledning af väckt motion om förändring i sättet för sammankallande af menighet till gemensam öfverläggning inför häradsrätt; och

N:o 26. i anledning af väckt förslag om ändring i gällande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges egendom.

Ang. Sjöför-
svarets ord-
nande.

§ 10.

Förekom till behandling Särskilda Utskottets utlåtande N:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående grunder för ordnande af flottans personal samt denna personals aflöning, beklädnad och underhåll.

Utskottet hade, beträffande det i berörda nådiga proposition (N:o 19) af Kongl. Maj:ts framlagda förslag till lag angående grunder för ordnande af flottans personal, uti 1:sta punkten af förevarande utlåtande hemställt: "att Riksdagen, med godkännande af de hufvudgrunder, på hvilka Kongl. Maj:ts förslag i afseende på ordnandet af flottans personal är bygd, måtte i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:ts täcktes till nästa Riksdag framställa förnyadt förslag om ordnande af flottans personal, med beräkning dervid, att öfningstiden för värnpligtig, som till flottan kan komma att uttagas, bestämmas, på sätt Kongl. Maj:ts nu föreslagit, till ett år".

Sedan detta förslag blifvit uppläst, anförde

Herr Jöns Rundbäck: Försvarsfrågans behandling och Kamrarnes beslut i densamma vid denna riksdag ha förvånat mig något, allrämest dock det att Utskottet varit så skiljaktigt i fråga om uppfattningen om hvad som göras skulle i afseende på Kongl. Maj:ts förslag. Men denna förvåning har nu stigit till sin höjd, sedan jag funnit att Utskottet, utan reservation från någon enda af dess ledamöter, föreslagit den här beväring- eller värnpligtslagen för sjöfolket, som går derpå ut att den värnpligtige skall utan ersättning tjenstgöra vid flottan ett helt år. Detta står fullkomligt i strid med hvad både Utskottet uttalat och de fleste reservanter yttrat, då frågan om ordnandet af landtförsvaret förekom till behandling. Jag ber på grund deraf få något närmare betrakta saken.

Utskottet hemställer: "att Riksdagen med godkännande af de hufvudgrunder, på hvilka Kongl. Maj:ts förslag i afseende på ordnandet af flottans personal är bygd, måtte i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:ts täcktes till nästa Riksdag framställa förnyadt förslag om ordnande af flottans personal". Jag stannar tills vidare här. I förbigående få jag erinra derom att, såsom Herrarne väl känna, frågan om ordnande af flottans personal under en följd af år förevarit vid riksdagarne. Nästan vid hvarje riksdag hafva vi fått emottaga förslag om ordnande af flottan och flottans personal. Vid den ena riksdagen har flottan och dess personal ordnats och vid den andra riksdagen ordnats om igen.

Vid 1873 års riksdag ordnades flottans personal efter många strider, dervid riksdagen beslöt att sammanslå flottans tvenne förut skilda, afdelningar till en, som kallades Kongl. Maj:ts flotta. Då ansåg man det vara nog och uppgjorde staten för 2 flaggmän.

eller kontre-amiraler, 26 kommandörer, 43 kaptener samt 69 löjtnanter och underlöjtnanter, således tillsammans 140 officerare. Då ansågs detta vara tillräckligt, och likväl har Kongl. Maj:t nu i sitt förslag upptagit 3 amiraler (icke kontre-amiraler utan amiraler), 10 kommandörer o. s. v., tillsammans 228 officerare i stället för 140 och således 88 högre officerare flere än 1873 ansågs behöfligt. Äfven aflöningen har i samma proportion blifvit höjd. Jag är visserligen icke i tillfälle att nu meddela de siffror, som skulle stödja denna uppgift, men jag erinrar mig bestämdt, att aflöningen blifvit höjd till $\frac{1}{4}$ mera än förut. En amiral hade, om jag icke missminner mig, enligt den reglering, som vid 1873 års riksdag beslöts, i lön och tjenstgöringspenningar tillsammans omkring 6,000 rdr, men i det nu föreliggande förslaget komma hans aflöningsförmåner att bestiga sig till 10,000 kronor. Samma förhållande som med officerarne är det med underofficerarne. Den af 1873 års riksdag fastställda stat upptog 190 underofficerare, såsom för sjöförvaret behöfliga, men det nu föreliggande förslaget upptager likväl 270 underofficerare, således 80 underofficerare mera. Jag kan väl förstå, att detta kan vara behöfligt, om vi antaga det af Kongl. Maj:t framlagda förslag, att flottans materiel skall ökas 100^{0/0} eller blifva dubbelt större, men att Riksdagen skulle nu, sedan 1873 års riksdag efter så många strider fastställt stat för sjöförvaret, år 1875 godkänna förslag till en personal, afpassad för en materiel, som vi ännu icke ega, anser jag vara för tidigt. Saken, som den nu står, anser jag för tidigt väckt, ty personalen bör ökas endast i den mån flottan utvecklas. Detta är hvad jag ville säga om personalen, och det förundrar mig, att Utskottet icke fästat uppmärksamheten derpå.

Sedan kommer jag till öfvingstiden, hvilken enligt Utskottets förslag blifvit i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition bestämd till ett år. Om man jemför med detta hvad värnepligtslagen i detta afseende stadgar, så finner man, att 28 § af nämnda lagförslag, hvilket är intaget i Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, angående landtförsvarets ordnande, föreskrifver, att den till flottan utskrifne skulle tjenstgöra i 12 månader. Nu har emellertid Utskottet i sina motiver, vid behandling af denna paragraf, hemställt:

“att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om förslag till ny redaktion af §§ 28 och 29 i lag om allmänna värnpligten, affattade i öfverensstämmelse med det förslag till härordning, som kan komma att Riksdagen meddelas.”

Såsom Herrarne torde erinra sig, föreslog Utskottet, att öfnings-tiden för de värnpligtiga skulle blifva olika, och att betalning skulle gifvas till dem, som tjenstgjorde längre tid. Andra Kam-maren fattade, såsom Herrarne erinra sig, ett annat beslut, nem-ligen att öfningstiden för alla skulle bestämmas till 90 dagar. Hvilka personer är det nu, som blifva lidande vid denna förlängda öfnings-tid för flottan? Jo, det är, enligt värnpligtslagens 12 §:

Sjöfarande, som å hvad farvatten som helst idkat minst tolf månaders sjöfart å fartyg af tio tons dräktighet eller derutöfver; fiskare, som idkat kust- och hafsfiske såsom yrke minst tolf må-

Ang. Sjöför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Ang. Sjöför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

nader; lotsar och lotslärlingar samt maskinister och eldare, som i sådan egenskap å hvad farvatten som helst tjenstgjort minst sex månader å ångfartyg eller ångslupar.

Sålunda är det kustbefolkningen jemte åtskilliga personer, hvilkas yrken äro för sjövapnet af stor betydelse, Till principen gillar jag fullkomligt detta förslag, och jag anmärkte detta redan 1871 vid remissen af den kongl. propositionen, att det förundrade mig, att man icke toge till sjöförsvaret de personer, som bäst voro dertill egnade, och jag hade det nöjet att se, att Utskottet upptog detta i sitt förslag.

Men nu har någon sagt, att dessa maskinister, lärlingar, kustbefolkningen i allmänhet icke hafva något ombud, som kan tala för dem härstädes. Jag skall dock åtaga mig detta, ty jag är ifrån en ort, der en stor del af befolkningen egnar sig åt dessa yrken. Jag skulle då fråga er, mine Herrar, hvarföre viljen I, att desse män skola göra ett större offer för fäderneslandet än andra värnpligtige genom att göra längre tjänst än desse? Jag kan åtminstone icke finna något rimligt skäl dertill. Jag har velat uppträda och yttra detta, emedan ingen af Utskottets ledamöter reserverat sig, och ett sådant beslut skulle nu kunna blifva af Riksdagen godkänt.

På grund af hvad jag nu antydt och till de anförda skälen, dertill ännu flera skulle kunna läggas, yrkar jag afslag å Utskottets betänkande, och för att styrka hvad jag förut sagt, så vill jag anföras § 28 värnpligtslagen, der det stadgas, att den utskrifne är i och för sin utbildning skyldig att under fredstid qvarstanna i tjenstgöring vid flottan under 12 månader från inställedagen. Genom bifall till detta Utskottets betänkande skulle denna lag blifva gällande endast för de värnpligtige vid flottan, under det, att öfnings tiden för de öfrige värnpligtige blifvit väsentligen förkortad. Jag hoppas, att Andra Kammaren icke måtte bifalla ett sådant förslag och tror icke heller, att den kommer att göra det.

Jag får alltså vördsamt hemställa, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i nu föredragna punkt, måtte besluta: att Riksdagen, som icke kunnat för närvarande bifalla Kongl. Maj:ts förslag om lantförsvarets ordnande och icke heller ansett sig böra bifalla Kongl. Maj:ts förslag till lagar angående grunder för ordnande af flottans personal, måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes i sammanhang med framläggandet för Riksdagen af nytt förslag till landtförsvarets ordnande jemväl inkomma med nytt förslag till lagar angående grunder för ordnande af flottans personal, dervid särskildt torde iakttagas, att de värnepligtiges skyldigheter vare sig vid landt- eller sjöförsvaret blifva så vidt möjligt är lika.

Jag får hos Herr Talmannen vördsamt yrka proposition å detta förslag.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Den föregående talaren började sitt anförande med att uttala sin förvåning dels öfver sjelfva förslaget och dels öfver Utskottets sätt att behandla frågan. Det

ligger visst icke i och för sig något underligt uti, att han under dessa dagar blifvit förvånad, ty det är han måhända icke ensam om, åtminstone saknas icke anledningar för mig att förvåna mig, då jag tänker på hvad han nyss yttrat. Han klandrade nemligen först och främst Utskottet derföre, att det bestämt öfningstiden för värnpliktig, som skulle uttagas till flottan, till ett år utan någon ersättning, och sedermera, då han en stund fortsatt sitt föredrag, bevisade han att Utskottet i sitt föregående förslag bestämt en viss ersättning; ergo äro hans uppgifter så till vida stridande mot hvarandra som Utskottet verkligen föreslagit ersättning för de värnpligtige under deras tjenstgöringstid och då är ju icke alls underligt om man, då man hör sådana deduktioner, finner anledning till förvåning. Under fortsättningen af sitt föredrag sade han derefter att han i sjelfva principen gillade Utskottets förslag, men, om han gillar sjelfva principen, kan jag alldeles icke se något skäl, hvarföre han skall komma fram med något annat förslag, ty äro principerna för hans och Utskottets förslag öfverensstämmande, då är ju alldeles obehöfligt för honom att framställa något förslag, och stå förslagen i principerna mot hvarandra, måste han ju nödvändigt, då han förklarar sig gilla principerna för Utskottets förslag, ogilla sitt eget. Detta finner jag för min del verkligen förvånande, ty jag anser att, då man begär ordet, bör man på förhand göra klart för sig hvad man ämnar säga och sedermera, då man erhållit ordet, tänka på, hvad man säger. Med afseende på hans uppräknande af amiraler och flaggmän m. m., så får jag verkligen bekänna att, som jag icke i likhet med Herr Jöns Rundbäck är kustbo, så har jag icke reda på Herrarne till sjös, men deremot tror jag att man nu mycket väl kan antaga Utskottets föreliggande förslag, endast man utesluter ett par rader mot slutet af sjelfva klämman, som innehåller bestämmelserna om öfningstiden, hvilket blifver nödvändigt af Kammarens föregående beslut att inga värnpligtige skulle öfvas längre än 90 dagar på året. Jag hemställer derföre att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag så långt jag nu läser upp, nemligen att Riksdagen, med godkännande af de hufvudgrunder, på hvilka Kongl. Maj:ts förslag i afseende på ordnandet af flottans personal är bygd, måtte i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes till nästa Riksdag framställa förnyadt förslag om ordnande af flottans personal, och deremot utesluta dessa ord med beräkande dervid, att öfningstiden för värnpliktig, som till flottan kan komma att uttagas, bestämmes, på sätt Kongl. Maj:t nu föreslagit, till ett år. Ty när Kammaren, såsom jag förut sagt, härom dagen beslutat att längsta öfningstiden för värnpligtige skulle vara 90 dagar om året, går det väl icke an, att nu rifva detta beslut genom att bestämma öfningstiden för de värnpligtige som uttagas för flottan till ett år. På dessa nu af mig framställda skäl yrkar jag bifall till Utskottets förslag, med ofvan antydda förändring.

Herr Danielsson: Vid den utgång som försvarsfrågan inom Kammaren härom dagen fick, tror jag icke att Kammaren nu kan

Ang. Sjöförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. Sjöförsvarets ordnande.
(Forts.)

bifalla hvad Utskottet i afseende å Kongl. Maj:ts proposition angående grunderna för ordnande af flottans personal samt denna personals aflöning, beklädnad och underhåll här föreslagit, men då jag icke vill förlänga diskussionen, emedan jag förmodar att Kammaren snart önskar få slut på densamma, så inskränker jag mig att yrka afslag å Utskottets betänkande.

Chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Friherre von Otter: Herr Talman! Mine Herrar! Det torde vara en gifven följd af det beslut, hvartill Kammaren här om dagen kom i afseende å härordningsfrågan, att Kammaren nu icke kan antaga Utskottets här föreliggande förslag till beslut i fråga om ordnandet af flottans personal i den form det nu framkommit, men deremot tror jag icke att förhållandena äro sådana som de af en föregående talare uppfattas, nemligen att deraf med nödvändighet borde följa att Kongl. Maj:ts proposition i ämnet i sin helhet borde afslås.

Under den diskussion som under de sista tre dagarne af förra veckan fördes här i Kammaren om härens omorganisation, hörde man ofta och i uttalanden, som vittnade om sann fosterlandskänsla, yttras den åsigten, att försvarsfrågan icke får falla utan måste hållas vid lif och att vi måste gå framåt. Om det låg någon mening i dessa yttranden, och den känslan, att vi måste gå framåt, verkligen finnes hos Kammaren, så hemställer jag huruvida Kammaren icke skulle finna lämpligt att af nu föreliggande förslag antaga de delar, som icke stå i strid mot hvad Kammaren förut beslutat i försvarsfrågan. Derigenom blefve hon, hvad sjöförsvaret vidkommer, verkligen förd ett steg framåt.

Om, på sätt Herr Sven Nilsson i Österlöf föreslagit, Kammaren fattar det beslut, att Kammaren, med godkännande af de hufvudgrunder, hvarpå Kongl. Maj:ts förslag är bygd, skulle hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte till nästa Riksdag framlägga nytt förslag till ordnande af flottans personal, så tror jag att Kammaren dervid lag skulle bifalla hvad ingen egentligen borde hafva något att invända emot. Ett sådant beslut skulle förnämligast innebära, att Kammaren hade förklarat sig godkänna Kongl. Maj:ts förslag derom, att flottans personal skall bestå af stam-, militär- och civil-, af värnpligtige samt af krigsreserv, och jag kan icke förstå, såsom jag redan sagt, att man kan hafva något att emot ett sådant beslut invända.

Om jag nu till frågans ytterligare belysande skulle ingå uti en liten mera detaljerad undersökning af hvad beslutet att godkänna dessa hufvudgrunder skulle medföra, så torde dervid först och främst vara att beakta: att den stam, som är ifrågasatt, visserligen är föreslagen större, hvad officerare, underofficerare och matrosar beträffar, än hvad som motsvarar den nuvarande stammen, men vi böra härvid ihågkomma, att genom antagande af detta förslag båtsmanshållet skulle upphöra. Då nu flottan uti båtsmanshållet haft en högst betydande kontingent för sin bemanning, så är det tydligt, att ersättning för densamma måste sökas på annat

håll. Denna ersättning skulle i första rummet erhållas genom tillökning af matroskåren.

Vi komma dernäst till de värnpligtige. De fleste af Herrarne känna, att de värnpligtige som här äro i fråga, icke på sätt Herr Jöns Rnndbäck anført, till större delen bestå af maskinister och andra underordnade! kategorier, utan utgöras af den första af de kategorier, som äro upptagna uti § 12 af värnpligtslagen, nemligen *sjöfarande*. Detta är den kategori, på hvilken flottan har att i andra hand repliera, då det gäller att få ersättning för båtsmanshållet, och hit höra mera än två tredjedelar af alla dem, som skulle aftjena värnpligten vid flottan. Denna klass af befolkningen är redan skyldig att vid utbrytande krig tienstgöra vid flottan från sitt 20:de till och med sitt 35:te år. Antalet af desse uppgick år 1874 till 11,242 man.

År 1872 godkände Riksdagen Kongl. Maj:ts förslag derom, att ena hälften af båtsmanshållet i Blekinge och Södra Möre härad af Kalmar län skulle sättas på vakans. Riksdagen biföll derjemte, att de härigenom inflytande vakansafgifterna skulle få användas antingen till förökande af matroskåren eller till ökande af arbetskrafterna på varfven. Här är nu nära nog hälften, eller det antal nummer som medgifvits, satt på vakans. Vakansafgifterna för dessa nummer stå således till Kongl. Maj:ts disposition och jag tror mig kunna nämna, att ett förslag kommer att inför Kongl. Maj:t framläggas om att söka, på frivillighetens väg, få in ynglingar af 18—20 års ålder, som ämna egna sig åt sjömansyrket för att uppfostra dem för flottan, betala dem med de medel, som äro af Riksdagen ställda till Kongl. Maj:ts disposition och sålunda söka göra en början till hvad man önskar må komma till stånd, nemligen att ibland de beväringsskyldige erhålla tillgång på en duglig bemanning för våra krigsfartyg.

Det torde vara tydligt, att en sådan öfning och en sådan undervisning, som vid flottan komme att meddelas dessa unga sjömansämnen, skulle i högst väsentlig mån öka deras duglighet och på samma gång höja hela den svenska sjöfarande menighetens anseende såsom utmärkta sjömän. Härigenom vunne så väl flottan som handelsmarinen, och man hade beträdt den rätta vägen till åstadkommande af det samband mellan örlogs- och handelsmarinerna hvilket är af så stor vigt för dem båda. Skulle deremot Riksdagen, på sätt här blifvit föreslaget, helt och hållet afslå Kongl. Maj:ts framställning i denna fråga, så är det gifvet, att Kongl. Maj:t ej kan veta, hvad Riksdagens tanke är i denna sak. och en så ändamålsenlig åtgärd derigenom uteblifva. Jag anser derfore, att det ligger mycken vigt uppå, att Riksdagen lemna ett positivt svar på Kongl. Maj:ts framställning.

Vi komma härefter till den sista delen af den föreslagna personalen eller krigsreserven. För att vi, sedan så väl båtsmanshållet, som den del af sjöbeväringen, hvilken nu exerçeras tillsammans med landtarméns beväring upphört att tillhöra flottan, må hafva en bemanning att tillgå, i händelse ett krig skulle utbryta, utan att stammen må behöfva allt för mycket ökas, och på det

Ang. Sjöförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. Sjöför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

att denna bemanning må blifva sådan, att vi kunna hafva mera nytta af densamma, än som är fallet med den reserv vi nu ega, nemligen den del af sjöbeväringen, som öfvas tillsammans med landtarmén, är upprättandet af en annorlunda beskaffad krigsreserv nödvändigt. Denna reserv skulle, såsom Herrarne af det Kongl. förslaget inhemtat, bestå af dels sådana officerare, hvilka på grund af gällande föreskrifter efter erhållet afsked med fyllnadspension intill viss ålder äro skyldiga att tjänstgöra under krig, dels ock det icke obetydliga antal officerare, underofficerare och manskap, som man kunde mot rättigheten, att vid viss ålder komma i åtnjutande af lämplig pension hopsamla bland dem af flottans personal, hvilka före uppnädd pensionsålder nu, med den utsträckning, som industrien och näringarne i vårt land erhållit, söka sin bergning på annat håll. Det är nemligen en stor mängd af flottans officerare, underofficerare och manskap, som söka anställning vid jernvägar, taga tjänst vid handelsflottan m. m. Denna personal skulle fortfarande för flottan gå förlorad, derest man icke toge vara på densamma genom att få den att inträda i en krigsreserv. En sådan åtgärd tror jag mycket väl skall kunna vidtagas utan allt för stora uppoffringar, och det vore i min tanke högst oklokt handladt att genom ett rent afslag hindra Kongl. Maj:t att i detta hänseende taga de mått och steg, som kunde finnas nyttiga, för att med minsta kostnad bereda tillgång på en dylik reserv.

Jag har nu uttalat mig så omständligt, som torde vara behöfligt, för att Kammaren måtte få en någorlunda tydlig uppfattning om hvad frågan gäller, och kan för min del icke annat än på det lifligaste instämma i det yrkande, som af Herr Sven Nilsson i Österslöf blifvit framställt.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice Talmannen upptog de meningar, som under densamma förekommit, samt gaf derefter propositioner först på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick och vidare på bifall till hvart och ett af de olika yrkanden, som Herrar J. Rundbäck, Sven Nilsson och Danielsson under öfverläggningen framställt. Herr vice Talmannen förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till Herr Sven Nilssons förslag. Votering blef då begärd, i anledning hvaraf Herr vice Talmannen, för kontrapositionens bestämmande, ånyo upptog de återstående yrkandena, nemligen dels på afslag å Utskottets hemställan och dels på bifall till Herr J. Rundbäck's förslag; och fann Herr vice Talmannen bland dessa senare yrkanden det sistnämnda hafva flertalets mening för sig. Men äfven om kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf en så lydande omröstningsproposition först blef uppsatt, justerad och anslagen:

Den som till kontraposition i voteringen öfver 1:sta punkten i Särskilda Utskottets Utlåtande N:o 3 antager det af Herr Jöns Rundbäck under öfverläggningen framställda förslag, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Ang. Sjöför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Vinner Nej, är till kontraposition antagen deras mening, som yrkat afslag å Utskottets hemställan.

Den votering, som företogs enligt denna proposition, visade 74 ja mot 75 nej; och erhöll alltså propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Särskilda Utskottet hemställt i första punkten af Utskottets Utlåtande N:o 3, med den ändring att sista meningen af Utskottets hemställan, eller orden: "med beräkning dervid — — — — — till ett år" komme att ur förslaget utgå; röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner nej, är Utskottets hemställan af Kammaren afslagen.

Den senare voteringen utföll med 78 ja mot 70 nej; hvadan Kammaren således beslutit i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Reservationer mot det sålunda fattade beslutet anmäldes, af Herrar *Liss Olof Larsson, Anders Svensson, Ola Månsson, Carl Johansson, Jöns Pehrsson, Lundqvist, Hans Larsson* i Flästa och *Magnus Jonsson*.

2:dra punkten:

Lades till handlingarne.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Lindmark* från och med morgondagen, i anledning af honom åliggande tjänstegöromål.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Onsdagen den 19 Maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 8 (i samlingen N:o 26) angående förbud mot vinförsäljning å landet i mindre kvantitet än 15 kannor.

§ 2.

Vid föredragning dernäst af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 10, i anledning af väckt motion om förändrade bestämmelser i afseende å taxeringen af försändelser af myntadt guld eller silfver, som genom Postverket befordras mellan inrikes orter, blefvo Utskottets i detta betänkande gjorda hemställanden af Kam-maren bifallna.

§ 3.

Föredrogs och bifölls Sammansatta Bevillnings- och Lag-Utskottets betänkande N:o 2, i anledning af väckt förslag om fri-het i vissa fall från stämpelpappersafgift vid lagfart af testamen-terad fast egendom.

§ 4.

Ang. metriska systemet för mått, mål och vikt. Förekom till afgörande Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 10 (i samlingen N:o 27), i anledning af väckt motion om införandet af ett nytt för Sverige, Norge och Danmark gemensamt system för mått, mål och vikt.

Uti sitt utlåtande öfver berörda af Herr *A. O. Wallenberg* afgifna motion (N:o 27) hade Första Kammarens (Första) Till-fälliga Utskott tillstyrkt Riksdagen: "att i underdånig skrifvelse hemställa, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, hvilka åtgärder kunna finnas lämpliga för att, så fort ske kan, få in-fördt det metriska systemet för mått och vikt gemensamt för Brödrarikena och konungariket Danmark."

Detta

Detta förslag var af Första Kammaren bifallet; och hade nu Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskott, som, sedan ärendet blifvit, jemlikt 63 § Riksdagsordningen, till sistnämnda Kammare öfverlemnadt, fått detsamma för vidare utredning till sig hänvisadt, uti förevarande utlåtande hemstält:

Ang. metriska systemet för mått, mål och vikt.
(Forts.)

Att Andra Kammaren behagade instämma i Medkammarens ofvan angifna beslut.

Rörande denna fråga uppstod öfverläggning, hvarunder anfördes af

Herr Liss Olof Larsson: Då jag för min del icke kan biträda Utskottets föreliggande betänkande, antager jag, att man skall möta mig med den beskyllningen, att jag är alltför konservativ och icke med om nyttiga reformer. Jag får äfven bekänna mig tillhöra deras antal, som hylla den slags konservatism, att de icke vilja ingå på ett förslag, förrän de inse, att dess godkännande och genomförande är både *nyttigt* och *nödvändigt*. Nu vill jag medgifva, att det föreliggande förslaget möjligen är nyttigt, men jag är icke öfvertygad om dess nödvändighet. Förslaget kunde visst vara af gagn för det fall, att vi egde synnerligen stora kommersiella förbindelser med de delar af utlandet, der detta system för mått, mål och vikt blifvit antaget, och dess införande hos oss skulle i sådan händelse underlätta samfärdseln i betydlig grad; men då vi hafva våra största förbindelser på England och detta system icke der antagits, så får jag å andra sidan säga, att den stora nyttan af förslagets genomförande i första rummet och egentligen skulle komma de affärsmän till godo, som hafva affärer med just de länder, der systemet är antaget; men icke bör väl hela svenska allmänheten underkasta sig denna förändring och allt det virrvarr, som det har med sig, endast för att bereda en fördel åt dessa personer, hvilka säkerligen utan svårighet kunna göra sina beräkningar, så väl vid försäljning som inköp, efter de länders beräkningssystem, på hvilka de hafva sina affärer. Jag kan till följd häraf icke tillstyrka bifall till det föreliggande förslaget. Dessutom hafva vi för icke längesedan erhållit ett nytt längd-, yt- och vigtsystem, som knappt nog ännu kan sägas vara genomfördt; ty om det också erhållit lagens prägel, finnas dock ännu en del orter, der man t. ex. icke ännu, i fråga om ytmått talar om refvar och stänger utan fortfarande håller sig vid tunnland och kappland. Enahanda är förhållandet med vigten och och rydmmåttet, der man ännu har såsom enhet det gamla pundet, kannor, tunnor etc. Jag tror derföre, att vi redan hafva så många benämningar i så väl det ena som andra afseendet, att vi icke böra importera något nytt system.

Utän att vilja bestrida nyttan af detta förslag, är jag således, såsom jag förut yttrat, icke öfvertygad om dess *nödvändighet* och kan följaktligen icke annat än yrka afslag å Utskottets betän-

Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vigt.
(Forts.)

kande. Jag skall visst icke begära votering i frågan, utan jag har blott velat få min mening förvarad i protokollet, emedan jag är förvissad, att folket i allmänhet icke skall helsa förslaget med bifall.

Herr Helander: Utan tvifvel är den fråga, som nu skall afgöras, en af de viktigare, som Riksdagen haft att behandla, då jag nemligen förutsätter att Riksdagen icke begär Kongl. Maj:ts medverkan för det franska mått- och vigtsystemets antagande annorstädes, utan så är att Riksdagen för egen del är sinnad att för vårt land äfven antaga samma system. Om derföre visserligen definitivt afgörande af hufvudfrågan nu icke är för handen, är dock saken densamma, ty om denna nu förordas, bör vid en kommande riksdag hufvudsakligen icke annat än att lemna den formela bekräftelsen återstå. En så viktig sak som denna tarfvar verkligen att noga öfvervägas, om ock tiden derför nu är mycket knapp, då riksdagens afslutande nära förestår. Emedan jag kan anse mig tillhöra dem inom Kammaren, hvilka företrädesvis böra yttra sig uti sak af beskaffenhet som denna, vill jag i möjligaste korthet fullgöra ett sådant åliggande, dervid jag på förhand vill förklara att, fastän jag måste bestämma mig för hvad som bör göras, jag likväl vill uppriktigt meddela jemväl hvad som för en motsatt åsigt kan vara att anföra, för att, efter förmåga, reda frågan för dem som möjligen i diskussionen önska få någon ledning för sitt omdöme, helst jag funnit att man, å ena sidan, underskattar svårigheterna vid öfvergången till det ifrågavarande systemet, och å den andra, icke torde hafva tillräckligt uppmärksammat fördelarne af detsammans antagande.

Att flera nationer i början anslöto sig till det så kallade metersystemet härrörde uppenbarligen derutaf, dels att man då ännu ansåg det vara af högst vetenskapligt värde, såsom grundadt på vissa naturmått, och dels att i detsamma decimalindelningen var konsekvent tillämpad, hvilken omständighet i hög grad underlättade beräkningar vid systemets tillämpning. Hvar och en vet nu att den förra orsaken, eller förhållandet till naturmåttene, icke vidare är af någon egentlig betydelse. Fördelen af decimalindelningen kvarstod dock, men denna kunde visserligen hvarje land tillägna sig, utan att derföre behöfva antaga metersystemet, på sätt som ock hos oss skedde år 1855. Att likväl allt flera nationer sedermera anslutit sig till samma system härrör säkerligen förnämligast deraf, att, då man funnit nödvändigt att tillämpa decimalindelningen, man ansett rådligast, att genast med detsamma antaga ett system, som hade all utsigt för sig att blifva internationelt för att icke i framtiden utsätta sig för möjligheten af ännu en förändring i systemet, på sätt som nu för oss ifrågakommit. För vår nation, hvilken hitintills varit den enda som, förutom den franska, antagit decimalindelningen för mått och vigt, kvarstår således icke behofvet af en förändring för att åstadkomma en sådan lättnad, som decimalindelningen medför, hvarföre vi hufvudsakligen hafva att till sin rätta vigt uppskatta det franska

systemets företråde till följd af dess allmänna utbredning och relativa inre värde i förhållande till vårt eget.

I visst fall kan jag våga det påståendet, att vårt svenska system, i teoretiskt hänseende är nästan mera rationellt än det franska. Då hos oss, t. ex., för längdmättet foten är enhet, är kvadratfoten enhet för ytmättet och kubikfoten för rydmättet, då åter i det franska, der metern är enhet för längdmättet, icke kvadratmetern utan kvadrat-dekametern (en are), hvars sida är 10 meter, är enhet för ytmättet, under det att kubik-decimetern (en *litre*), hvars sida är endast tiondedelen af metern, är enhet för rydmättet. Deremot bör det medgifvas att förbindelsen emellan franska rydmättet och vigten jemväl är grundad på tiodelningen, hvilket förhållande icke eger rum inom det svenska. I praktiskt hänseende är dock skilnaden ganska stor. Man har anmärkt mot vårt längdmått att enheten, foten, är allt för liten att använda för mätning af större längder, och att deremot det minsta måttet, linien, är alldeles för stort. Väl är det sant, att i vårt längdmått finnas multipler eller öfverafdelningar af foten, nemligen stång och ref, men äfven dessa äro nog små för mycket betydliga längder, der man i franska systemet använder kilometer och myriameter. Inom samma system utgör minsta måttet, millimetern, icke mer än ungefär $\frac{1}{3}$ af svenska linien. Vida större företråde har dock franska systemet hvad ytmättet beträffar. För mindre ytor, såsom tomtplatser i städer och dylikt, der man lämpligen kan använda till och med kvadratfoten i vårt system såsom största mått, bör ingenting kunna anmärkas mot vårt ytmått, men då ytorna äro betydligare, som vanligen alltid på landet är förhållandet, så torde hvar och en lätt inse att, då vårt största ytmått är kvadratrefven, som motsvarar endast 5,7 kappland i gamla ytmättet, derigenom synnerligt stora tal skola uppkomma, hvilka alltid äro obehägnade att behandla och med hvarandra jemföra, hvarför det ock är min tro att, om franska systemet icke antages, det skall åtgå sekler innan man för praktiskt behof begagnar vårt nya ytmått, om det ock fortfarande kommer att blifva synligt i officiella handlingar. Det franska ytmättet åter är särdeles bekvämt att använda så väl för större som mindre ytor. Enheten i detta system, som benämnes *are*, motsvarar 11 kvadratstänger, 34 kvadratfot, eller närmast 0,6 kappland, och är således 1,134 gånger större än vår ytmåttsenhet kvadratfoten, men har derjemte både öfver- och underafdelningar. Inom rydmättet är förhållandet emellan systemen alldeles omvänt mot i ytmättet. Der är den franska enheten, *litern*, så ringa, att dess innehåll endast motsvarar något öfver 38 kubiktum, eller ungefär 0,2 kappe af gamla rågade spanmålstunnan, då åter vår enhet, kubikfoten, innehåller icke mindre än 1,000 kubiktum. Företrädet är äfven här afgjort på det franska systemets sida, hvilket system innefattar öfver- och underafdelningar af enheten, af hvilka dock sällan behöfver begagnas andra än den så kallade *hektolitern*, hvilken är 100 gånger större, och *centilitern*, som är 100 gånger mindre, än *litern*. I vårt system, som för mätning af mindre

Ang. metriskasystemet för mått, mål och vikt.
(Forts.)

Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vigt.
(Forts.)

kvantiteter kan anses vara tillräckligt praktiskt, finnes dock intet mått större än sjelfva enheten, hvarföre huru stora kvantiteter som helst måste uttryckas i kubikfot, hvilket leder till uppkomst af de obehväna stora talen, alldeles så som i ytmåttet. Då man förut haft tunnan såsom största mått är det klart att man skall numera hafva svårt att finna sig vid ett största mått, som endast utgör $\frac{10}{63}$ af rågade, $\frac{3}{28}$ af strukna och $\frac{3}{24}$ af våtvaru-tunnan. Mycket sannolikt synes det derföre vara att, der ej nu efter rymd mätta varor i stället kunna beräknas efter vigt, man fortfarande kommer att, såsom ännu mycket allmänt är förhållandet, åtminstone för spanmål räkna efter gamla tunnan, derest det franska systemet icke skulle blifva antaget. Utan tvifvel medgifva, hvad vigten angår, begge systemen, i synnerhet det franska, en ytterligt stor noggrannhet beträffande mindre eller ytterst ringa tyngder. Man kan föreställa sig detta, då man känner, att inom svenska vigten den minsta, som är ett korn, utgör blott $\frac{1}{10,000}$ af enheten, skålpundet. Den franska vigtenheten, *grammen*, utgör blott $\frac{1}{425}$ af svenska enheten — således ungefär $23\frac{1}{2}$ korn — och fördelas i *decigram*, *centigram* och *milligram*, af hvilka en milligram icke utgör mer än närmast $\frac{1}{43}$ af ett korn i svenska vigten, eller omkring $\frac{1}{425,000}$ skålpund. Hvad enhetens öfverafdelningar angår, synes mig det svenska systemet tillfyllestgörande för praktiskt behof genom multipeln *centner*, att begagnas för större tyngder. Om ock visserligen det franska systemet innebär all möjlig noggrannhet äfven i fråga om betydligare tyngder, är det dock praxis att i allmänhet endast uttrycka vigten i *kilogram*, hvaraf en innehåller 1,000 gram och motsvarar 2 skålpund 35 ort 25 korn, och hvarigenom, för att uttrycka större tyngder, väl stora tal uppkomma. Äfven om den högre multipeln *myriagrammen* allmännare begagnades, motsvarar dock denna blott ungefär $23\frac{1}{2}$ skålpund, som åtminstone i förhållande till svenska centnern är nog ringa. Det bör dock anmärkas, att i vissa fall större vigter verkligen användas, såsom en *quintal*, innehållande 100 och en *millier* 1,000 kilogram.

Otvifvelaktigt bör man, då fråga är om antagande af ett nytt mått- och vigtsystem, taga i beräkning de svårigheter, som öfvergången till detta system medför. Vid öfvergången från det gamla till det nya svenska systemet bereddes en mycket stor lättnad derutinnan, att man från nya längd-, yt- och rymdmått, såväl som från vigten, öfverförde såsom grunderheter redan kända enheter i det gamla systemet. Den som, detta oaktadt, funnit svårigheter vid den öfvergången, torde nog finna steget till det franska systemet än mycket svårare, emedan man icke någonstades finner fullkomlig öfverensstämmelse vissa tal emellan inom begge systemen. Händelsevis påträffas dock en och annan jämförelsepunkt, som tillåter åtminstone opproximativa beräkningar utan tillhjälp af förvandlingstabeller. Inom längdmåttet motsvara, förutom de jämförelser Utskottet meddelar, t. ex. 3 *decimeter* närmast 1 svensk fot (och derutöfver 1 linie); 3 *centimeter* kunna utan fel antagas utgöra en tum, och således 3 *millimeter* 1 linie. Inom ytmåttet motsvara 100 *are*, eller 1 *hektare*, som är det van-

ligaste måttet, 11 qvadratfot 34 qvadratstänger 40 qvadratfot, eller 2 tunnland 0,8 kappland. Häraf finner man att ett uppgifvet tal hekturer förvandlas till tunnland genom talets fördubbling och tillägg af $2\frac{1}{2}$ tunnland för hvarje 100-tal hektarer, så att 100 hektarer äro lika med $202\frac{1}{2}$ tunnland, 400 hektarer motsvara 810 tunnland o. s. v.

Större svårigheter möter att finna någon jämförelsepunkt inom rydmåttet. Inom detta utgör dock 1 kiloliter, som är kuben af metern, och som benämnes *stère*, 38 kubikfot 108 kubiktum, motsvarande i gamla rågade spannmålstunnan 6 tunnor 2,1 kappar. Häraf har man åtminstone vid approximativa beräkningar så pass rättelse, att man känner det ett visst antal stères utgör något mer än sex gånger så många tunnor rågadtt spannmålsmått, så att 10 stères motsvara 60 tunnor (och 20,7 kappar). Sjelfva enheten *litern* motsvarar närmast 3 kvarter i vårt gamla rydmått o. s. v.

Vid approximativ förvandling emellan vigt inom de olika systemen finner man, att 10 skålpund, eller det gamla halfpundet, motsvara $4\frac{1}{4}$ kilogram: således 30 skålpund $12\frac{3}{4}$, 1 centner $42\frac{1}{2}$ kilogram o. s. v.

För den noggrannare jämförelsen blir det naturligtvis alldeles nödvändigt att jämförelsetabeller utarbetas, för att ständigt under öfningstiden, hvilken jag föreställer mig blir temligen lång, blifva att tillgå.

Ännu en sida af saken bör öfvervägas, nemligen den ekonomiska, som sannerligen förtjenar stor uppmärksamhet, i synnerhet af den anledning, att vi så nyligen bytt om system för våra mått- och viktförhållanden. Det ombytet vållade både det allmänna och enskilda stora kostnader, och håller jag det för troligt, att vid öfvergången till det franska systemet dessa kostnader blifva mycket betydliga; detta vill och bör jag icke fördölja. Betydelsen af denna ekonomiska uppoffring beror dock deraf, huruvida densamma möjligen kan undvikas eller icke. Är förhållandet sådant, att sjelfva saken blott kan för någon tid ännu undanskjutas, men icke undvikas, så ställer sig frågan så, huruvida det är fördelaktigare att skyndsamt antaga metersystemet, och således hastigare vidkännas dermed oundvikliga kostnader, än att uppskjuta antagandet och för någon tid ännu slippa dessa dryga utgifter. Då det icke längre kan betviflas att det franska systemet blir allmänt, så har jag icke heller tänkt mig annat än att vi skulle nödgas antaga detsamma, ehuru jag föreställt mig att man utan olägenhet kunnat uppskjuta saken så länge ännu icke våra närmaste grannar antagit systemet. Efter hvad vi nu förnummit, har man dock redan i Norge anslutit sig till detsamma, likasom man, för konventionelt bruk gjort det i England. Längre uppskof för oss synes under sådant förhållande icke hafva skäl för sig, emedan uppoffringar och olägenheter blifva större ju längre vi dröja. Då vid sistlidne riksdag fråga var att hos oss införa metersystemet för jernvägstrafiken, motsatte jag mig detta förslag, företrädesvis emedan det mål man med detta ytterligare undantag från vårt system ville uppnå, icke syntes mig tillräckligt stort

Aug. metriska
systemet för
mått, mäl och
vigt.
(Forts.)

Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vigt.
(Forts.)

för att rättfärdiga ett sådant steg, som måste medföra olägenheter, då man kommit att laborera med tre olika system på en gång, och jag dessutom befarade att just det föreslagna sättet att tillvägagå skulle motverka, men icke befrämja, en framtida öfvergång till metersystemet. Nu är det åter fråga om hela detta systems antagande. Detta stora mål är visserligen också värdt stora uppoffringar.

Införandet af ett alldeles nytt system för mått och vigt är en fråga af så genomgripande art, att det mycket sällan torde hända att Riksdagen har att besluta i något ärende, som i så hög grad som detta berör, nästan sagdt, hvarje individ i samhället. Kommer dertill, såsom nu, att det ifrågakomna systemet är att betrakta såsom snart nog blifvande universelt, så läser hvar och en inse, att ett så beskaffadt mått- och vigtsystems antagande är ett beslut för århundraden fram i tiden, och således till sina följder af yttersta vigt.

De fördelar metersystemet eljest, i jämförelse med vårt eget, har, anser jag mig icke vidare, än som redan skett, behöfva närmare uppgifva, då jag antager för gifvet, att Kammarens ledamöter icke blott genomläst Utskottets betänkande, utan äfven tagit kännedom om den i ämnet inom Kammaren utdelade broschyr.

Jag har till sist blott att tillägga, *dels* den önskan att, om metersystemet varder nu hos oss antaget, med detsamma måtte åtfölja de ursprungliga benämningarne, och icke desamma på något sätt försvenskade, såsom man funnit ifrågasättas, på det att likheten må blifva fullkomlig och gagnet fullständigt, samt *dels* det hopp, att, då nuvarande generationen underkastar sig så betydliga kostnader och sannolikt för hela sin tid, de stora svårigheter, som blifva oskiljaktiga från öfvergången till ett alldeles nytt mått- och vigtsystem, våra efterkommande, som få ett sådant värdefullt testamente i arf, därför skola oss i tacksamt minne bevara. För min egen del är jag färdig att underskrifva detta testamente derigenom att jag bifaller Utskottets utlåtande.

Herr *Granlund* instämde med Herr *Helander*.

Herr *Ekman*: Då jag har deltagit i det beslut, hvartill Utskottet i denna fråga kommit, ber jag få yrka bifall till Utskottets förslag. Ehuru här visserligen vore icke så litet att säga om denna sak, vill jag dock efter den *mer än grundliga* utredning, som den siste ärade talaren framställt i frågan, afstå derifrån och inskränker mig till att förnya mitt yrkande om bifall till Utskottets hemställan.

Herr *Törnfeldt*: Den förste talaren erkände, att det väl kunde vara *nyttigt* men icke *nödvändigt* att antaga det franska metriska systemet. Skulle man icke antaga något annat än det som är absolut nödvändigt, så komme vi icke långt åt något håll; derfore anser jag att vi böra emottaga allt som man erkänner vara nyttigt.

En annan icke oviktig omständighet att här beakta är den, att allmänheten ännu icke riktigt lärt sig det decimalsystem, som vi nu hafva för mått, mål och vikt. Om vi nu dröja med att antaga det franska metriska systemet till dess allmogen hunnit göra sig förtrogen med vårt nu varande decimalsystem, blir det naturligtvis svårare att derefter öfvergå till det franska systemet. Just därför att allmänheten icke ännu är fullt hemmastadd med vårt nuvarande system böra vi så fort som möjligt antaga det metriska systemet, som är användbart för hela världen.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Herr L. O. Larsson skall icke stå ensam i sitt yrkande om afslag å detta utlåtande, utan jag åtminstone vill för min del biträda hans mening i detta hänseende. Jag föreställer mig, att vi göra klokast uti att icke vara alltför angelägna om att i tid och otid aflåta skrivelser till Kongl. Maj:t i hvarjehanda ämnen utan att först taga i allvarligt öfvervägande huruvida vi verkligen skulle vara benägna att antaga ett förslag i den riktning, hvarom vi aflåtit en skrivelse, derest Kongl. Maj:t funne för godt att till följd deraf afgifva förslag till Riksdagen. Jag föreställer mig också, att i en fråga af sådan beskaffenhet som den förevarande, med hvilken allmänhetens intressen i så hög grad äro förbundna, det ligger stor vikt uppå att, innan beslut i ämnet fattas, söka göra sig noga reda för förslagens innehåll, så att man ej förordar ett förslag, som måhända icke blifver godt att tillämpa under en hel mansålder, ty man kan åtminstone tänka sig att en sådan tid åtgår innan folket hinner vänja sig vid ett så inveckladt system som det metriska. För min del tror jag, att, derest detta system antages, det skulle dröja mycket länge, innan den stora allmänheten skulle blifva dermed förtrogen, samt att under tiden stor villervalla i handelsförhållanden skulle uppstå i landet. Jag skulle således helst önska att det metriska systemet aldrig komme att införas här i landet, då vi förut haft ofantlig oreda vid varuutbytet genom de olika sorters mått och viktter som då samtidigt begagnats innan vi kommit till något bättre. Jag kan väl dock tro att det metriska systemet förr eller senare kommer att införas i vårt land, men jag vill åtminstone att, innan detta sker, det stora flertalet af folket skall få klart för sig hvad denna förändring innebär.

Man behöfver icke mer än genomläsa detta utlåtande för att finna, att det Andra Kammarens Utskott, som behandlat frågan, lagt sig vinning om att meddela några upplysande jmförelser mellan vårt och det metriska systemet, en åtgärd hvarmed Första Kammarens Tillfälliga Utskott icke besvärat sig. Genom denna jmförande tablå får man en liten inblick uti de svårigheter, som uppstå vid evaluation från det ena till det andra systemet. Jag tror, att man inom kort, derest det metriska systemet skulle här börja tillämpas, skulle blifva missbelåten med det nya systemet, om man vid beräkningen af sina inköp och varuutbyten skulle nödgas anställa jmförelser i hvarje fall mellan de franska och

*Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vikt.
(Forts.)*

Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vigt.
(Forts.)

de nuvarande svenska enheterna för mått, mål och vigt. Såsom af Utskottets betänkande inhemtas motsvaras den franska längdenheten — en meter — af 3,368 fot i svenskt längdmått. Detta är ju ett litet nått bråktal, som man alltjemt måste utgå ifrån vid jmförelse mellan de båda systemen. Det upplyses vidare, att en meter är lika med 40 verktum, men detta sistnämnda längdmått ingår, såsom bekant, icke uti det decimalsystem som vi för närvarande hafva. Jag föreställer mig, att vi i detta sistnämnda hafva ett godt system; och den omständigheten att folket ännu icke till fullo hunnit lära sig att tillämpa detsamma, bevisar icke att vi nu böra öfvergå till ett annat system, utan endast huru svårt det är att få ett nytt system för mått, mål och vigt att intränga i folkmedvetandet. Jag föreställer mig således, att man gör den svenska allmogen den största tjänst genom att rent afslå Utskottets förslag; och jag vågar påstå, att vi genom antagande af detta system och dess bringande till utförande icke ens skulle göra handelscorpsen någon stor tjänst, när denna corps, då den har affärer med utländingar, väl också är förtrogen med detta system och således lätt verkställer de evalveringar, som för affärernas gång äro nödiga. För den betyder det således ingenting, om förslaget antages eller icke.

Men hvad har man då vunnit, om man antager det metriska systemet? Skulle någon derigenom göra en vinst, skulle det endast vara de större affärsmännen; ty bland allmogen finnes icke en af hundra, som skulle säga, att deri läge en vinst. Utskottet har icke heller kunnat bevisa, att det vore en vinst för framtiden. Den enda vinsten vore, om hela Europa i en snar framtid sammansmalte till ett; ty då kunde det vara nyttigt att hafva detta system. Jag vill dock antaga, att svenskarne icke vilja på det sättet smälta tillsammans med andra nationer; jag tror det är bäst, att vi få vara ett fritt folk för oss sjelfva, så länge det är möjligt.

Man har sagt, att Norge antagit det metriska systemet. Jag har icke reda derpå; men, äfven om så är förhållandet, följer väl icke deraf, att vi skola följa i släptåg efter norrmännen. Då systemet tränger på så, att det tillämpas vid rikets yttre sidor och således blifvit mer bekant, då först är tiden inne för oss att antaga det; ty då är det i praktiskt hänseende nödvändigt; och den, som då lefver, kan säga: "nu är tiden inne att antaga detta system", med hvilket mången då också på förhand gjort sig förtrogen.

För oss och våra barn synes det deremot icke vara lämpligt att införa detta system; och därför förenar jag mig med Herr Liss Olof Larsson i hans yrkande om rent afslag å Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herrar *Lars Börjesson, Pehr Nilsson i Vittjerf, Pehr Ericsson, Norén, Hübinette, Kjellman och Johan Erik Johansson.*

Herr Toll: Jag skall blott bedja att i största korthet få bemöta några af de yttranden, min ärade granne här på bänken, Herr Liss Olof Larsson, nyss fält.

Han yttrade, att det icke vore skäl att antaga det metriska systemet, derföre att det vore nytt; och han menade då naturligtvis, att systemet från allmän synpunkt vore nytt. I det fallet ber jag att få upplysa honom, att han har orätt; ty det metriska systemet har varit infördt i Frankrike sedan 1795, ehuru det icke kom i allmänt bruk der förr än 1857, i Holland sedan 1816, i Sardinien sedan 1850 o. s. v.; och det kan således icke sägas vara något nytt system.

Han sade också, att systemet vore gagneligt endast för affärsmän. Om så också skulle vara förhållandet, hvilket jag dock bestrider, så är det likväl en högst märkvärdig åsigt, att hvad som är nyttigt och gagneligt för affärslifvets utveckling, icke också skulle vara nyttigt för hela landet. Jag åtminstone kan icke förstå en sådan åsigt, utan måste protestera deremot.

Vidare har blifvit yttradt, att vi nyligen antagit ett nytt system, och att det sålunda icke vore skäl att nu ånyo antaga ett annat och derigenom åstadkomma förvillelser. Men just derföre att det system, som vi nu hafva, är så nytt, att icke alla ännu hunnit att sätta sig in deri, tyckes det vara skäl, att vi så fort som möjligt öfvergå till det metriska systemet, som bevisligen är bättre.

Antagandet af detta system är också blott en tidsfråga. Det är redan antaget i länder, som till och med ligga långt utom kretsen af den europeiska civilisationen; och denna omständighet bör utgöra ett bevis för behofvet af dess antagande och att vi, som smickra och glädja oss öfver att tillhöra denna europeiska civilisation, icke böra ställa oss utom densamma i denna fråga. Det metriska systemets företråde är, såsom Utskottet redan angifvit, att det har decimalsystemet helt och konsekvent genomfördt i alla riktningar, och detta är någonting så allmänt viktigt och så betydelsefullt för hela vår ekonomiska utveckling och kommersiela beröring med andra länder, att det skulle vara en nog långt drifven konservatism, om vi underläte att beakta det hos oss, sålunda låtande äfven våra bröder norrmännen gå framför oss. Jag får dessutom erinra, att systemet äfven hos oss redan är antaget i hvad det rör myntvigt och medicinalier.

För min del ber jag att få instämma med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Friherre Fock: Efter det sakrika yttrande, Herr Helander nyss haft i frågan, behöfver jag icke yttra mig omständligt i saken, men jag skall likväl bedja att få rörande densamma uttala min åsigt.

Jag säger på förhand, att jag icke kommer att tala i vetenskapens intresse, ty för vetenskapen är saken temligen likgiltig, emedan för vetenskapligt bruk det metriska systemet är fullständigt antaget och internationelt. Hvad system, som i öfrigt må

Ang. metriska systemet för mått, mål och vikt.
(Forts.)

Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vigter.
(Forts.)

begagnas, begagna vetenskapsmännen det metriska systemet. Icke heller skall jag tala ur rent teknisk synpunkt, ty för industriens utöfvare är frågan äfven temligen likgiltig. Med de kunskaper, de numera temligen allmänt innehafva, reda de sig ganska väl med hvilket måttssystem, som än i landet begagnas. Men skälet hvarför jag i denna fråga obetingadt sluter mig till Utskottets förslag är det, att förslaget innefattar en fördel för den stora allmänheten, och jag gör det vidare äfven därför, att, såsom Utskottet yttrat och jemväl här blifvit sagdt, det ej kan vara annat än en tidsfråga, när vi skola öfvergå till detta system; förr eller senare måste det ske. Jag ber att få erinra Herrarne, huru det i gamla tider gått till med inrättande af mått- och vigtsystemen i allmänhet. I den mån som någon större kommersiell beröring uppstod folket emellan, uppstod äfven behovet af något slags angifvande af mått för längder, rymder och vigter. Man antog då — och det låg nära till hands — såsom mätande enhet för längden någon del af människokroppen. Så uppkommo benämningarne tum, kvarter, fot, aln, famn, steg eller såkallade naturmått. Som nu emellertid Vår Herre icke gjort alla fötter lika långa eller alla famnar lika vida, blef följdén den, att måtten icke heller blefvo lika hvarandra. Förhållandet blef icke allenast det — och jag påminner derom — att hvarje land, utan äfven nära nog hvarje provins blef välsignad med sitt mått. Jag minnes ännu — och Herrarne från landsbygden kunna nog också erinra sig dessa mångfaldiga tunnor, olika för olika provinser, olika för olika ämnen — så utgjorde en tunna äpplen och en tunna hafre icke lika mått —, dessa olika vigter, olika för olika provinser och olika för olika ändamål, såsom bergsvigt, stapelstadsvigt, uppstadsvigt, guldsvigt, viktualievigt o. s. v. När ett sådant förhållande egde rum provinser emellan och samfärdseln började öka sig, då blef detta — må uttrycket ursäktas mig — ett sätt att "lura bönder" och det gick äfven ganska bra. Samfärdseln folken emellan, nationer emellan är nu lika stor, om icke större än förut provinser emellan, och därför tränger behovet af ett internationellt måttssystem allt mera och mera fram. Utskottet har ock upplyst, huru det metriska systemet allt mera och mera af nationerna antages. Sättet, huru detta system tillkom, kunde vara intressant nog att omnämna, och jag skall i detta hänseende säga ett par ord. Det var efter franska revolutionen, då man ville ändra allt, som man sökte få en likare — såsom det kallas — eller ett normalmått, hvilket icke kunde komma bort eller förändras, och man tog då jorden till måttenhet. Man uppmätte jordmeridianen, tog $\frac{1}{4}$ deraf och delade den i 10 millioner delar. Hvarje sådan del blef den franska metern. Sedermera tillämpade man på det mest fullständiga sätt decimalsystemet i alla riktningar, både uppåt och nedåt. Nedåt så att en meter delades i 10 delar, som kallades decimeter, en decimeter i 10 centimeter och 1 centimeter i 10 millimeter. Uppåt gick man till väga efter samma system, så att 10 meter blefvo 1 dekameter, 10 dekameter 1

hektometer och 10 hektometer 1 kilometer och 10 kilometer 1 myriameter. Alla andra franska mått, rymdmåttet, vigtmåttet, ytmåttet, behandlades precis på samma sätt och med bibehållande af samma grund för benämningarne. Det är detta som gör det ifrågavarande systemet så utomordentligt enkelt, att jag vill åtaga mig på detta lilla papper framställa alla dess detaljer, under det vi veta att en framställning af vårt mått- och vigtsystem fyller en liten bok.

Ang. metriska systemet för mått, mål och vikt.
(Forts.)

Man har sagt, att öfvergången är förenad med olägenheter, och jag medgifver det villigt. Jag vill visst icke motsäga hvad Herr Carl Ifvarsson i detta hänseende yttrat; svårigheter uppstå visserligen och kunna aldrig undvikas vid förändringar af detta slag; men ju längre man dröjer desto större blifva dessa svårigheter, af det skäl, nemligen att, om vi väl arbetat oss in i vårt nuvarande system, hvilket ännu icke fullständigt skett, då blir det vida svårare att öfvergifva detta, som man är fullt förtrogen med, för att öfvergå till något nytt, ett nytt, hvarför man naturligtvis är främmande.

Det är vidare yttradt, att jemförelsepunkterna äro svåra; det är krångligt och krokigt, om man så vill, att den blifvande längdenheten, är lika med 3,368 fot, men jag tror, att det verkligen är en fördel, då man *skall* öfvergå från ett system till ett annat, att jemförelsen med det nya är svår, emedan man deraf tvingas till dess användande. Om det i stället vore fallet, att metern ej skilde sig från 3 fot med mer än en eller en half tum, så kome man i lång tid i handel ochandel att i stället för en meter tala om tre fot; nu deremot är skilnaden så stor att man måste begagna det nya måttet. I detta hänseende hafva vi ett lärorikt exempel i våra skillingar och ören; oupphörligen och ännu i denna dag får vid torghandeln 2 öre gälla för *en* skilling, som icke är fullt riktigt. Hade skilnaden varit större, så hade man varit tvungen att öfvergifva skillingen och antaga öret. Af samma anledning har man i Frankrike icke ens ännu kommit från den gamla 1700-talets mynträkning; utan är det till och med i Paris ingalunda ovanligt att få höra priser uppgifvas i 20 eller 30 sous i stället för 1 franc eller 1 franc 50 centimer, och detta derföre att en franc är lika med 20 sous. Det visar sig äfven, att i de länder, der de enkla jemförelsepunkterna saknas, der går det hastigare att få det nya systemet verkligen antaget, och detta måste vara en fördel.

Som sagdt, öfvergången är endast en tidsfråga, systemet tränger sig på oss allt mer och mer. I större delen af Europas fastland är det redan infördt. I Norge är det i dessa dagar antaget. I England är det konventionelt antaget. I Danmark är frågan väckt. Skola vi då nödvändigt stanna till sist? Skola vi dröja, till dess vi få bittert känna olägenheterna af att icke hafva tillegnat oss ett system som är universelt? Jag tror det är bättre att taga öfvergången nu. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vigt.
(Forts.)

Herrar *Lundström* och *Nyblæus* instämde i Friherre Focks yttrande.

Herr *Hjelm*: Det förvånar mig verkligen icke, att så många hafva uppträdt mot detta förslag; ty vore det fråga om att snart tillämpa det nya systemet, så skulle det sannerligen vålla stor olägenhet för en ganska väsentlig del af landets befolkning, som nu icke vet något om detsamma. Men detta är väl icke meningen, och att vi förr eller senare måste antaga detta system äfven i vårt land, det är naturligt; det är sålunda, såsom flere föregående talare upprepat, endast en tidsfråga. Man måste dock gå försigtigt till väga, ty den större mängden kommer icke att med lätthet sätta sig in i systemet, som så mycket afviker från vanan.

Ett hos folket oförberedt antagande orsakade att det kom att få sitta emellan i handel ochandel. Vid decimalsystemets införande iakttog man mycken försigtighet, och dock fans der enheten alldeles lika med det gamla, men i metersystemet finnes icke att få någon sådan med hvad folket förut känner till. Man bemödade sig dervid att gå långsamt och försigtigt till väga, man utarbetade särskilda i ämnet upplysande böcker, som utdelades och tillsändes samtliga folkskolelärare i riket, på det att genom dem kunskap om det nya systemet måtte spridas, och dessutom uppmanades folkskolelärarne — åtminstone fick jag en sådan uppmaning — att genom upplysningar och föreläsningar hvar i sin stad bidra till kännedom om systemet. Jag skulle tro att samma förberedande åtgärder nu böra vidtagas för att förbereda metersystemets antagande, på det folket må kunna få veta om sjelfva systemet och så småningom sätta sig in i detsamma. Jag skulle vilja förorda att först folkskolelärarne gjordes förtrognas med detta naturliga mätningssystem, att de sedan ålades undervisa deruti i skolorna, och anmodades äfven göra äldre förtrognas med detsamma. Detta såsom förberedelse. Men att nu på en gång "så fort ske kan" antaga detta system, derom vill jag icke vara med, huru förträffligt jag än måste erkänna det vara. Jag skulle vilja tillråda de nämnda förberedelserna, på det vi inom möjligaste korta tid kunde antaga det, ty derförutan kommer det alltid för brådt. Men jag tillåter mig ej att göra något speciellt yrkande nu i afseende på bifall till betänkandet, utan inskränker mig till att förorda förberedelser först och saken sedan.

Herr *P. Nilsson* i *Espö*: Herr *Talman*! Då under ständsriksdagarnes tid det nu gällande decimalsystemet antogs, var det många, som yrkade, att man i stället skulle antaga det metriska systemet, och äfven jag hyllade den sistnämnda åsigten, men man måste slutligen jemka med sig och antaga det decimalsystem, som vi nu hafva. När nu under tidernas lopp så många stater ingått på detsamma, så att numera ända till 250 millioner människor begagna detta system, och det dessutom kommit derhän, att Norge antagit detsamma, så kan man vara säker på, att i allt fall inom

ej många år Sverige är tvunget att ingå på detta system. När man nu inser detta, så det väl säkrast att antaga detta system så först som sist.

Det var en talare här i Kammaren, som yttrade, att det endast skulle vara de större affärsmännen, som skulle hafva fördel af detta systems införande. Nej, tvärtom! jag anser, att det är *sjelfva folkets* fördel, om detta system antages, ty nu ser man rätt ofta i tidningarne uppgifter om prisen på spanmål och ladugårdsprodukter uttryckta i utländskt mått eller vigt, och det vore därför en stor fördel om landet ginge in på antagandet af detta system, så att folket kunde förstå att kontrollera de i utländska tidningar förekommande prisuppgifter och derigenom bilda sig en riktig föreställning om sin varas verkliga värde på den utländska marknaden. Jag får därför ansluta mig till dem, som tillstyrka bifall till Utskottets framställning.

Ang. metriska systemet för mått, mål och vigt.
(Forts.)

Herr Clairfelt: Då det nu ifrågavarande metriska systemet lika som det system vi hittills haft för mått, mål och vigt är grundadt på decimalsystemet; då detta metriska system numera är antaget af 250 millioner människor och då det i England och Amerika är konventionellt antaget, d. v. s. att detsamma genom en tyst öfverenskommelse mellan affärsmän i de båda länderna begagnas, och sålunda brukas hos alla de folk, med hvilka vi hafva vår viktigaste samfärdsel, så kan jag icke finna annat, än att tidpunkten är väl vald för att vi likasom våra grannar må öfvergå till detta system. Det nu gällande systemet för mått och vigt har ännu icke så inkommit i folkmedvetandet, att det skall möta någon stor svårighet att göra en öfvergång till det metriska systemet. Då vi nu genom att ansluta oss till detta kunna förena oss i det mått-, mål- och vigtsystem, som begagnas af så många millioner, och då vi derigenom kunna gifva större lätthet åt vår samfärdsel med de nationer, med hvilka vi i så många hänseenden hafva gemensamma intressen, så kan jag icke annat än tillstyrka bifall till Utskottets förslag och på det varmaste förorda, att Kammaren måtte bifalla detsamma.

Med Herr Clairfelt förenade sig Herrar *Chr. Assarsson, Olof Andersson* i Lyckorna, *Sven Nilsson* i Österslöf och *Johan Jönsson*.

Herr Nils Larson: Herr Talman! Jag kan icke uttrycka min mening i denna sak bättre, än då jag förklarar, att jag till alla delar instämmer i det utmärkta yttrande, Herr Friherre Fock nyss afgifvit. Jag vill likväl tillägga några ord, icke i sjelfva saken, men rörande en omständighet, som derpå i viss mån kan inverka. Jag vill dervid blott fästa uppmärksamheten uppå, att det nu icke är fråga om att definitivt antaga det metriska systemet, utan att frågan nu blott gäller att i underdånig skrifvelse hemställa, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, hvilka åtgärder kunna finnas lämpliga för införande af det metriska systemet, det vill säga att anhålla det Kongl. Maj:t vill låta verk-

Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vigt.
(Forts.)

ställa den utredning, som erfordras, för att man skall blifva förvissad om nyttan af att antaga detta system.

Med detta tillägg ber jag blott att få förnya hvad jag förut sagt, att jag instämmer till alla delar med Friherre Fock samt yrkar bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Uti Herr Nils Larsons anförande instämde Herrar *Jonas Andersson* i Häckenäs och *Jöns Andersson* i Frenninge.

Herr *Boström* gaf tillkänna, att han ville förena sig uti det yttrande, som Friherre Fock i förevarande ämne afgifvit.

Herr C. A. Larsson: Herr Talman! Ja, nu hafva så många instämt förut, så att nu kan jag rakt inte hoppas att någon skall instämma med mig. Jag vill blott fästa Kammararens uppmärksamhet på, att, sedan vi nu i många år plottrat bort våra penningar på våra jernvägar för att derigenom förminska afstånden från våra grannländer, så skola vi ej genom att dröja med att ingå på det metriska systemet ställa oss så, att vi oakadt våra snabba förbindelsemedel äro nästan såsom utländingar i Norge och Danmark när vi komma dit.

Det är icke nu någon tvist om värnpligtens införande eller om ungdomens inläggande i kaserner under årslånga öfningar eller om införande af lottning, utan nu är det fråga om att höja sig ett steg upp på kulturens bana, och då kan jag icke finna något förnuftigt skäl, hvarföre Sverige skall stå efter sina grannar och nästan hela det öfriga Europa. Jag anser således, att man icke bör hafva ringaste skrupler för att antaga det metriska systemet, ty jag föreställer mig, att det skall i hög grad underlätta samfärdseln med de folk, som drifva de största affärerna på vårt land.

Jag hemställer alltså till dem, som nu motsatt sig detta system, om de nu icke vilja ingå på denna reform, som, enligt min tanke, skall medföra stor nytta för vårt land. Jag yrkar bifall till Utskottets framställning.

Herrar *Sven Nilsson* i Efveröd och *Ivar Månsson* instämde med Herr C. A. Larsson.

Herr *Rossander*: Då så många talare nöjt sig med att instämma i hvad föregående talare yttrat i syftning af bifall till Utskottets förslag och detta skett äfven i den senaste talarens anförande, så kan jag för min del vara helt kort. Jag vill icke nu uppräknade de skäl, som tala för införande af det metriska systemet hos oss, så mycket mindre, som åtgärdens lämplighet ej egentligen blifvit bestridd, utan endast uppskof dermed yrkats. Det egentliga och viktigaste skälet man anført såsom talande emot införande af detta system nu, har varit, att man nu såsom i mångfaldiga frågor förut tänkt på sina hemmavarande kommitenter och hvad de skulle säga härom. Det kan visserligen i många fall vara bra att tänka på kommittenterna och så mycket som möjligt

söka gå deras önsknings till mötes, men hvarje riksdagsman bör i första rummet följa sin egen öfvertygelse utan alla konsiderationer för andras önsknings och endast i andra rummet får han tänka på hvad de som valt honom skola säga om hans åtgöranden, ty om vi blifvit valde att sitta här och föra landets talan, så är det förmodligen derföre att de, som valt oss, ansett oss vara klokare och dertill mera passande än de sjelfva. Må vi representera deras politiska åsigter i stort, men icke deras *fördomar* i smått! Det är dessutom icke fråga om något nytt systems införande, ty redan ganska länge har detta *metriskasystemet* för mått, mål och vikt använts här i landet af våra läkare och apotekare och sjelf använder jag det dagligen. Hvad tjänar det för öfrigt till, att vi skickat en eller flera af våra yppersta män till kongresserna i Paris, som afsett att införa ett gemensamt system för mått, mål och vikt för alla nationer, om vi nu, då det kommer till kritan, säga nej, och hvad tron I, mine Herrar, att man skulle säga härom? Jo, att den mera upplysta Första Kammaren insåg nyttan af ett sådant gemensamt mått- och vigtsystem och antog detsamma, men att frågan som vanligt föll genom den välsignade, konservativa Andra Kammarens hårdnackethet. Detta kan ju icke vara roligt att höra för någon som sitter i denna Andra Kammare, icke ens om han kan hafva den trösten, om frågan mot förmodan skulle falla, att han varit i minoriteten. Kammarens anseende ligger hvarje dess ledamot om hjertat, allrämest den, som betraktar det som en synnerligt stor ära, att hafva fått vara ledamot af Kammaren, om och blott för ett år. Jag tillstyrker, att Kammarer nu måtte fatta ett raskt beslut, och yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Hammarberg: Då jag har den glädjen att böra, det så många ledamöter instämt med föregående talare, som tillstyrkt Utskottets förslag, så kan jag fatta mig kort och förklara, att jag instämmer med Friherre Fock. Jag ber blott att få påpeka vigten deraf, att detta system så fort som möjligt antages, ty ju längre man dermed dröjer, dess större blifva olägenheterna af ett sådant dröjsmål. Lika med Herr Rossander hoppas jag derföre, att då frågan nu föreligger, denna Kammare skall godkänna Utskottets förslag.

Herr Ola Jönsson i Kungshult: Jag har endast begärt ordet för att tillkännagifva, att jag i denna fråga till alla delar instämmer med Herr Carl Anders Larsson.

Herr Carl Ifvarsson: Jag hade visserligen redan på förhand temligen klart för mig, hurudan stämningen inom denna Kammare i föreliggande fråga var, och visste, att jag icke skulle få många, som instämde med mig, men då jag delade Herr Liss Olof Larssons mening och icke ansåg det vara tillständigt att lemna honom ensam, har jag äfven ansett mig böra tillkännagifva det. Man har visserligen sagt, att en riksdagsman icke bör göra

Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vigt.
(Forts.)

afseende på sina kommitenters uppfattning eller önskingar, men denna åsigt anser jag alldeles oriktig, ty, om det icke är kommitenternes, folkets, bästa vi afse, vet jag verkligen icke, hvilkas fördelar vi här skola bevaka. Man kan visserligen hysa olika tankar om hvad som är det bästa och fördelaktigaste för landet, det medgifver jag gerna, men om andra derom också hafva en annan åsigt, så viker jag därför icke från min åsigt, ej heller från att hvad jag sagdt är enligt min åsigt det fördelaktigaste; och att man bör taga hänsyn till allmogens, således flertalets ståndpunkt i en sådan fråga som denna, tror jag också vara riktigt, äfven om man tycker denna vara enfaldigare än man sjelf skulle önska. Då andra få hafva sin mening, hoppas jag, att äfven få behålla min oförkränkt, ty hvar och en representant måtte väl hafva rätt att yttra hvad han tänker. Jag påstår alltså fortfarande, att vi böra tillgodose folkets bästa, ty det är för *folkets* skuld vi sitta här och icke för jordegendomarnes eller penningarnes skull, och om vi icke vilja göra afseende på hvad som är lämpligt för folket eller på dess önskingar, då vet jag icke hvarföre vi sitta här i Kammaren. Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag kan icke neka till, att jag något litet förundrat mig öfver den föregående värde talarens sista yttrande. Då han förut hade ordet i denna fråga, sade han, att vi icke utan efter moget öfvervägande borde antaga införendet utaf det af Utskottet föreslagna metriska systemet, och nu säger han, att han redan på förhand visste, hvilket motstånd det yrkande han ämnade göra skulle röna. Jag föreställer mig därför, att han, då han första gången hade ordet, fruktade, att Kammaren genom ett förhastande skulle förledas att bifalla Utskottets förslag. För min del har jag alltid varit af den meningen, att denna Kammarer aldrig förhastar sig vid fattande af sina beslut, utan alltid dessförinnan moget öfverväger dem, och så tror jag, att Kammaren äfven nu kommer att göra.

Han uttalade äfven den åsigten, att man borde dröja med införendet af detta nya mått- och vigtsystem, tills svenska folket hunnit sätta sig in i de nya förhållandena, men jag tror, att, om vi skola uppskjuta dermed till dess en eller annan representant eller svenska folket hunnit att göra sig förtrogna med detta nya system, så skulle vi få dröja alldeles för länge. Jag erinrar mig, att, då vi öfvergingo från vårt gamla myntsystem af skillingar och runstycken till ören, var den allmänna opinionen i landet att vi icke skulle reda oss med detsamma. Men jag vädjar till den ärade talare, som sätter sig emot det nya systemets införande, ja, till alla dem af svenska folket, som fatta, hvad vi vunnit genom decimalsystemets införande, om icke i landet råder en allmän belåtenhet öfver, att vi öfvergått till detta system från det gamla. Jag tror sannerligen icke, att det är andra än gamla gubbar och gummor, som skulle vilja hafva det gamla tillbaka, och jag kan icke gerna föreställa mig, att det skulle kunna komma i fråga,

att Andra Kammaren vägrade sitt bifall till Utskottets förslag. Jag yrkar på det lifligaste bifall till detsamma.

Ang. metriska systemet för mått, mål och vikt.
(Forts.)

Herr Peter Olsson: Då en fråga af likartad beskaffenhet på framställning af Kongl. Maj:t var före förliden riksdag, tog jag mig friheten att uttala mina betänkligheter mot förslaget. Jag medgifver visserligen, att frågan i år icke är af alldeles samma beskaffenhet, som i fjol, enär det nu icke gäller att genast antaga det metriska systemet, utan endast att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande och närmare utreda saken för att derefter till Riksdagen framlägga ett förslag i densamma. Det är denna omständighet, som gjort, att jag icke denna gång ämnat yttra mig i frågan, så mycket mera som jag föreställer mig, att Kongl. Maj:t nog kommer att se till, hvad som kan vara för landet fördelaktigast, när det en gång blir fråga om att genomföra det metriska systemet i alla dess konsekvenser. Men jag vill dock fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att i andra länder, der man antagit detta system, har man gått högst försigtigt tillväga. Man har, såsom betänkandet utvisar, först på det vetenskapliga området tillämpat detta system och derefter så småningom sökt gifva det en allmän tillämpning.

Jag anser det vara synnerligen angeläget, att den största försigtighet iakttages vid det metriska systemets genomförande, emedan jag är förvissad om, att det i sin praktiska tillämpning kommer att för den stora allmänheten medföra ganska stora svårigheter. Jag medgifver gerna, att frågan om dess antagande blott är en tidsfråga, och jag skulle ock kunna gifva rätt åt den åsigten, att olägenheterna måhända blefve större i samma mån som frågans afgörande blefve uppskjuten. Men jag vill hafva sagdt, och jag vill hafva till protokollet antecknadt, att det är min fullkomliga öfvertygelse, att systemets genomförande och dess praktiska tillämpning kommer att för den stora allmänheten medföra betydliga svårigheter.

Man har åberopat, att vi ju hafva antagit decimalsystemet, och att detta ej medfört så särdeles stora olägenheter. Men jag ber då att få fästa uppmärksamheten derpå, att detta systems genomförande icke innebar en så stor förändring, som med det metriska systemets antagande skulle blifva fallet, alldenstund någon förändring i sjelfva enheten för decimalsystemet och det förr brukliga icke skedde. Denna skillnad är af så stor betydelse, när det blir fråga om den praktiska tillämpningen af det metriska systemet, att man icke på förhand kan fatta densamma.

För öfrigt kan jag icke heller dela den åsigten, att det skulle vara af så ofantlig fördel för vår handel, vår affärsverksamhet och vår industri, om det ifrågavarande systemet blefve infördt, på samma gång som jag visst icke vill bestrida, att det icke skulle medföra några olägenheter, sedan vi en gång hunnit sätta oss in i detsamma. Det är väl sant, att man vid importer och exporter

Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vigt.
(Forts.)

af varor icke kan undvika att göra hvarjehanda kalkyler, påkallade af de olika ländernas olika mått- och vigtsystem m. m. Men jag kan icke anse dessa kalkylers uppgörande vara förenade med så stora svårigheter, att man för deras undvikande skulle finna sig nödsakad att förkasta vårt gällande system. Jag får dessutom erinra derom, att man i England, som ju är Europas erkänt största handelsnation, ännu icke antagit det metriska systemet. Det har heller icke blifvit infördt i Danmark, och, så vidt jag vet, endast delvis i Tyskland. Men, såsom sagdt, jag medgifver, att frågan endast är en tidsfråga, och jag har endast velat uttala mina betänkligheter med afseende å de stora svårigheter, som det ifrågavarande systemet i dess praktiska tillämpning, enligt min åsigt, måste för den stora allmänheten medföra, men har icke för afsigt att göra något yrkande.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Den ärade talare, som sist hade ordet, nämnde, att metersystemet icke vore antaget i England, och icke heller i Danmark. Jag skulle tro, att, om han hade sett igenom betänkandet, torde han hafva funnit, att det är antaget i nästan hela den civiliserade världen, och jag tror, att England väl får följa med så smäningsom. Men det var icke detta jag ville tala om. Samme talare yttrade, att det icke vore synnerligen stora svårigheter att förvandla mått och mål till det nya systemet ifrån det vanliga. Detta må så vara för honom. Men för oss allmoge är det kinkigt nog att, då vi läsa tidningar och böcker, kunna hafva reda på förhållandet mellan båda systemen. Vi hafva nemligen inga tabeller eller dylikt, der vi kunna få upplysning härutinnan. När nu detta nya system, som sagdt, gäller i hela världen, så torde det icke vara för snart, att äfven vi antaga detsamma.

En annan talare, som kort förut hade ordet, vädjade till sina kommittenter. Detta har han gjort hela riksdagen, ja, snart sagdt, i all sin lifstid. Jag kan emellertid undra, huruvida, om den nämnde talaren hade sina kommittenter här och de finge votera om hans uppträdande här, de då skulle anse honom handla i öfverensstämmelse med deras önskningsar. Åtminstone har jag för min del aldrig föreställt mig, att kommittenterna hafva sådana anspråk på mig, lika litet som jag fruktar för, att mina kommittenter skulle lägga orden i min mun. Något sådant har jag aldrig trott, och det blefve ett mycket blandadt språk, derest jag här skulle tala ut alla mina kommittenters uttryck.

Samme talare, som vädjade till sina kommittenter, hade följande yttrande, hvilket jag ordagrant upptecknade, nemligen "att han icke ämnade gå ifrån den öfvertygelsen, att hvad han sagt, vore det bästa." Ja, mine Herrar, den som kan säga "att hvad han sjelf sagt är det bästa", den eger så mycket sjelfförtroende, att vi må bäfva för att jäfva honom — nota bene! icke i vårt omdöme, utan i hans eget.

Jag har förut instämt med Herrar Clairfelt och Carl Anders Larsson, enär jag anser förslaget förståndigt och klokt. Jag var

verkligen rädd att icke få instämna med den senare; men derest vi icke, såsom en ärad talare på stockholmsbänken yttrade, vilja representera "den konservativa Andra Kammarens hårdnackethet", böra vi alla instämna uti Utskottets förslag.

Ang. metriska systemet för mått, mål och vikt.
(Forts.)

Herr Carl Ifvarsson: Jag hade icke tänkt begära ordet vidare, men finner mig nödsakad dertill, då jag hört, att man vill misstyda hvad jag förut yttrat derhän, att jag skulle nämnt, "att hvad jag sagt i frågan, vore det bästa". Detta har jag icke sagt, utan hvad jag sade var, att hvad jag trodde, ansåg jag för min del vara bäst, och detta står för min räkning. Ty jag brukar icke i en öppen diskussion säga saker, som jag icke tänker; detta kan gå an, då man i ett muntert lag skämtar, men ingalunda när det gäller allvarliga handlingar.

Hvad angår mitt vädjande till kommittenterna, så har jag aldrig sagt, att jag fäster mig uteslutande vid hvad desse yttrat, utan att jag här tager hänsyn till folkets uppfattningsförmåga i denna fråga, och hvad som kan vara passande för folket i landsorten. Om jag nemligen anser ett förslag icke nu vara lämpligt för folket i allmänhet, så anser jag tillika, att man icke bör antaga ett sådant förslag, äfven om det i en framtid möjligen kunde blifva lämpligt. Jag är fullt öfvertygad, att det icke är rätt att slå in på den vägen att framtvinga ett förslag, som icke vore passande för folkets uppfattning. För öfrigt frågar jag icke efter, om man kallar mig konservativ eller något annat; och det qvittar mig lika, om jag anses vara modern eller icke. Då jag kämpar för en sak, som jag tror vara riktig, är det mig likgiltigt, om Kammarrens flertal är nöjdt dermed eller icke.

Herr Fredricson: En talare på stockholmsbänken yttrade, att vi icke här behöfde taga hänsyn till hvad man i landsorten tänkte om våra åtgöranden, utan att vi endast egde att besluta efter våra egna åsikter. Detta må vara hans tanke om saken; men jag för min del tror, att vi icke alldeles böra sätta oss öfver deras önskningsar, hvilkas ombud vi här äro.

Herr Carl Anders Larsson yttrade, att vi skulle vara 100 år efter vår tid, om vi icke antog detta förslag. Jag tror emellertid det är bättre att vara 100 år efter än före sin tid. Jag tror icke, att antagande af detta förslag skulle slå an på folket, ty litet hvar känna vi till, att folket ännu icke satt sig fullt in uti fotsystemet. Man talar här visserligen om, att det endast gäller aflåtande af en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Men jag tror härvidlag ett yttrande vid något tillfälle af Herr Kolmodin vara tillämpligt, att nemligen "huru länge jag talade med min kusin, så blef jag slutligen förlofvad med henne."

Herr Philipsson: Jag hade icke ämnat begära ordet i denna fråga, dels emedan så många talare förut yttrat sig i densamma, dels ock derföre, att, då jag i egenskap utaf ledamot af Lag-Utskottet vid förliedet års riksdag hade tillfälle att tillkännagifva

Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vigt.
(Forts.)

min åsigt om fördelarne af det metriska systemets användande, äfvensom från denna plats uti Kammaren försvarade Utskottets uti det ämne, som då förelåg, afgifna betänkande, hvilket likväl icke lyckades vinna Kammarens bifall, mina åsikter i frågan icke nu behöfva närmare utvecklas. De hafva dessutom så fullständigt blifvit uttalande af andra ledamöter. Men då på den senare stunden åtskilliga röster höjts *emot* förslaget, tager jag mig friheten att erinra Kammaren derom, att det icke är fråga om att nu införa det metriska systemet i landet, utan endast att, i öfverensstämmelse med Första Kammarens beslut och Utskottets tillstyrkande, till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse med hemställan, det Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, hvilka åtgärder kunna finnas lämpliga för att få infördt det metriska systemet för mått och vigt gemensamt för Sverige, Norge och Danmark. Kan det metriska systemet således icke på en gång införas i de tre skandinaviska länderna, så har Riksdagen icke heller att motse någon Kongl. proposition om dess införande blott i *Sverige*. Men antages nu systemet af Norge och Danmark, hvilka begge länder — det förra tillsvidare *utan*, det senare *med* konvention — anslutit sig till Sveriges guldmyntsystem, så ligger deri, enligt mitt förmenande det mest talande skäl för oss att jemväl antaga detsamma; och det är på grund häraf, som jag yrkar bifall till Utskottets föreliggande utlåtande.

Herr Jöns Pehrsson: De lärde må gyckla om denna sak så mycket de önska. Men min öfvertygelse är den, att många af desse Herrar och för öfrigt många af dem, som förorda antagandet af det nu föreliggande förslaget om metersystemets införande i Sverige skulle, om det tillämpades nu genast, stå sig ganska slätt med de beräkningar, som deraf blefve en gifven följd. Jag inser mer än väl, att systemets införande endast är en tidsfråga. Men jag har tvänne skäl, hvarför jag icke anser, att detta bör ega rum i närvarande stund. Det första är, att jag anser oss böra, innan vi taga detta steg, införa de nödvändiga jemförande beräkningarne såsom ett skolämne i våra folkskolor, på det att den ungdom, som besöker dessa, må få lära sig att evalvera från det mått- och vigtsystem vi nu hafva till det nya. Skulle dylika beräkningar i närvarande ögonblick sättas för de Herrar, som äro så ifriga för antagande af detta nya system för mynt, mått etc., så komme de, såsom sagdt, utan tvifvel att känna sig ganska illa dervid. Jag tror derföre icke, att man bör i denna sak, om jag får så uttrycka mig, "skoja" med de folkets ombud, som motsätta sig densamma, eller med deras kommittenter. Mitt andra skäl mot systemets antagande är, att vi redan i vetenskapligt hänseende och beträffande medicinalvigt hafva metersystemet infördt i landet; och jag tycker man kan vara nöjd så länge med att allmogen icke kan utföra någon slags kontroll i detta afseende.

Mig synes derför, som om vi gerna nu kunde förkasta förslaget för att i en framtid endast så småningom låta det komma till tillämpning. Första vilkoret derför är dock, att vi skaffa oss

nödiga jämförelsetabeller samt lära vår skolungdom att efter dem verkställa de behöfliga evalveringarne.

Jag yrkar afslag å betänkandet.

Ang. metriska systemet för mått, mål och vikt.
(Forts.)

Häruti förenade sig Herr *Samuel Johnson*.

Herr Åke Andersson: Då detta förslag senast var före vid riksdagen, hyste jag vissa betänkligheter mot dess antagande. Men sedan nu Norge, efter hvad jag har mig bekant, infört metersystemet, så anser jag, att vi ej längre böra stå efter i detta afseende. Det var Sverige, som först anslöt sig till det nya guldmyntsystemet. Då stod Norge efter oss. Nu är det tvärtom. Låt oss därför i andra hand antaga metersystemet, så hafva vi qvittat med hvarandra. I dylika rena humanitetsfrågor böra de begge brödrafolken väl göra gemensam sak med hvarandra. Jag yrkar bifall till betänkandet.

Herr Granlund: Vål påstår man, att antagandet af detta system skulle vara så menligt för befolkningen i allmänhet, men hvori olägenheterna deraf skulle bestå, det har man icke uppgifvit. I afseende å det införda decimalsystemet, trodde man, att det skulle blifva så svårt för allmänheten att sätta sig in i det nya förhållandet, men att nu återgå till det gamla vore väl nära omöjligt, och man är särdeles belåten med det nya. Jag kan icke förstå annat, än att införandet af ett system, hvaraf landets industri och handel har fördel, skall vara nyttigt för befolkningen i sin helhet. Man kan icke förneka, hurusom stora svårigheter uppstå för den svenska industriidkaren och köpmannen, att ett olika system skall vara rådande hos oss och i utlandet i berörda hänseende, och det förorsakar ej litet arbete vid denna olika beräkning.

Om våra industriidkare från utländska journaler vilja begagna sig af för dem nyttiga ritningar och andra uppgifter, strax möter oss det olika systemet och de olika beräkningarne af mått och vikt. I synnerhet framträda dessa svårigheter i handeln för den mängd köpmän, hvilka utan kunskap i affärlifvet men till följd af handelsfrihetens utsträckning slå sig på affärsverksamhet äfven med främmande land, utan att hafva kännedom om dessa förhållanden. Och säkert är, att mången affär utfaller mindre väl eller rent af misslyckas, just till följd af denna obekantskap med det främmande systemets förhållande till vårt.

Man säger, att Sverige genom antagande af det franska metersystemet beträffande mått, mål och vikt skulle visa sig vara ett hundra år före sin tid. Detta påstående är väl dock något obefogadt, då vi se, hurusom Europas folk med få undantag redan accepterat systemet, och att det i närvarande stund är antaget af tre gånger så stor befolkning som år 1854 hade förklarats sig därför. Och sedan nu Norge, med hvilket land vi under de senare åren till följd af tidsenliga tullförhållanden inträdt i en allt förtroiligare och lifligare förbindelse, äfven antagit ifrågasvarande system, an-

Ang. metriska systemet för mått, mål och vikt.
(Forts.)

ser jag det vara af särdeles vigt att vi likasom brödralandet antaga detsamma.
Jag anhåller om bifall till det framställda förslaget.

Herr Ola Andersson i Nordanå: Jag tror icke, att jag misstager mig, då jag säger, att man vid behandlingen af denna fråga inblandat åtskilliga saker, som icke höra dit. För min del önskar jag, att hvarje sak alltid blir behandlad för sig, och det är också därför, som jag nu vill hålla mig till sjelfva ämnet. Jag ringaktar och förbiser ej de svårigheter, som till en början skola uppstå för landets befolkning i allmänhet, om metersystemet införes, likasom jag ej heller förbiser de meningar, som i detta afseende rätt allmänt gjort sig gällande bland kommittenterna. Men hvad mig vidkommer, skall jag, så länge jag är representant här, aldrig låta mig bestämmas af annat än den öfvertygelse, som jag efter den undersökning, jag kan vara mäktig. har grundat hos mig. Det är också därför, som jag, anseende det ifrågavarande systemet nyttigt och nödvändigt för landet, nu icke tvekar att förorda dess antagande, och jag hyser verkligen den goda tanken om svenska folket, att det skall visa sig mäktigt att sätta sig in i de nya förhållanden, som deraf blifva en följd.

Man har sagt, att vi böra önska att vara ett fritt folk för oss sjelfva. Ingen erkänner mera villigt och tacksamt än jag, att vi äro och böra söka att förblifva ett fritt folk. Men så till den grad fritt folk "för oss sjelfva" vill jag icke, att vi skola vara, att vi helt och hållet söka utestänga oss och göra oss oberoende af andra folks goda idéer. Det kunna vi för öfrigt icke.

Det är af dessa skäl, och då vi i alla fall förr eller senare måste antaga det metriska systemet i afseende på mått, mål och vikt, som jag nu önskar systemets införande i Sverige, på det vi i detta afseende icke måtte komma alltför mycket på efterkälken. Jag yrkar därför bifall till det föredragna betänkandet.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång anhållit om ordet, men jag önskade påpeka, att jag i mitt sista yttrande nämnde hvarken Herr Carl Ifvarsson eller hans vid 1873 års riksdag i härordningsfrågan afgifna reservation, men om det tillåtes mig, ber jag få återföra i hans minne, eftersom han synes taga sak på bak, den diskussion, som föreföll i försvarsfrågan vid 1871 års riksdag, vid hvilket tillfälle Herr Carl Ifvarsson blef särskildt ombedd af en representant för Göteborg, Herr Lindström, att närmare redogöra för sin ställning till frågan.

Herr Lyttkens: Jag har gjort till regel för mig, som jag söker iakttaga vid hvarje förekommande ärende, att "detta är detta", och jag ämnar således ej heller nu följa exempel af åtskilliga föregående talare, som tillåtit sig mera eller mindre betydliga afvikelser från ämnet. Här har således, bland annat, med skärpa talats om Andra Kammarens konservatism, och detta

på ett hänfullt sätt. Men jag anser oss hafva anledning till glädje öfver att ega en så god grund att bygga på, så att socialismen och demagogien icke bland oss vinna insteg och hindra vår lugna utveckling; och ett hån förtjenar sannerligen ej denna konservatism.

Ang. metriska systemet för mått, mål och vikt.
(Forts.)

Hvad sjelfva saken angår, har blifvit yttradt, att inga hinder möta för det ifrågasatta systemets införande i vårt land, och att den stora massan af folket skulle vara beredt att genast antaga det, men då man ser på de stora bråktal, som uppstå vid evalvering från vårt gamla beräkningssätt till det nya, undrar jag huru många af oss, oakadt vår så mycket beprisade upplysning och stolthet, skulle taga oss fram vid denna evalvering. Jag tror sannerligen, att deras antal är lätt räknadt. Att det föreslagna systemets införande en gång är nödvändigt, inser jag väl, men jag tror icke, att det bör ske så hastigt, som meningen synes vara, om man ser på formuleringen af föreliggande förslaget, enligt hvilket till Kongl. Maj:t skulle göras hemställan att taga i öfvervägande, hvilka åtgärder kunde finnas lämpliga för att få, *så fort ske kunde*, samma system här infördt. Jag undrar just om vi nu äro beredda till dess antagande, och jag är öfvertygad att, om vi på förhand visste, att en sådan skrifvelse som Utskottet föreslagit, skulle hafva till följd det metriska systemets införande med början af nästa år, tror jag, att vi nu skulle litet närmare tänka på saken. Hade deremot skrifvelseförslaget varit något litet modifieradt och mera afsett förberedelsers vidtagande för systemets slutliga införande, än ett så brådstörtadt steg, som Utskottet ansett lämpligt, skulle äfven jag hafva biträdt förslaget, hvilket jag nu deremot ej kan.

Jag måste därför yrka afslag å Utskottets nu föredragna hemställan, synnerligast som jag icke vill, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t framställer ena året begäran om något, som den det andra året ej vill antaga. Orden "så fort ske kan" i skrifvelseförslaget måste naturligen innebära, att Riksdagen redan nästa år är beredd antaga ett dylikt förslag.

Emellertid kan jag icke sluta utan att tillkännagifva min stora bedröfvelse öfver den irriterade stämning i Kammaren, som denna obetydliga fråga förorsakat.

Herr *Silfverstolpe* instämde i Herr Lyttkens' anförande.

Herr Carl Ifvarsson: Jag skall endast säga ett par ord till svar å Herr Sven Nilssons senaste yttrande och, om han dermed åsyftade den fråga, vi nyss afgjort, eller frågan om härordningsförslaget, erinra derom, att jag reserverade mig emot den skrifvelse, som af vederbörande Utskott vid 1873 års riksdag föreslogs, och om jag dervid icke understöddes af någon annan, bevisar detta icke något annat, än att jag var ensam. Om den af Kammaren då uttalade meningen var sämre eller bättre, är en sak, som jag således ej kan hjälpa. Jag tror således ej, att man

Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vigt.
(Forts.)

med skäl kan tillvita mig hafva vid denna riksdag uttalat en annan mening, än den jag förut i saken omfattat.

Herr Sven Nilsson i Österslöv: Jag brukar aldrig begära ordet utan för att yttra mig i *sak*, men denna gång torde Herrarne ursäktas, att jag yttrar mig på sidan om saken. Jag vill nemligen blott säga några ord med anledning af en kamrats nyss fälda yttrande, att han alltid vore van att i hvarje fråga uttala sin öfvertygelse. Ja, hade denne ledamot för åtskilliga år sedan sagt, hvad han nyss sade, hade det nog varit godt och väl. Har 1875 års Riksdag icke vunnit annat, har den åtminstone vunnit det att få höra honom uttala sin öfvertygelse, och härmed vill jag sluta.

Herr Törnfeldt: För min del hyser jag den tillit till Kongl. Maj:t, att han icke läser vilja införa nu ifrågasatta systemet förr, än sådant utan olägenhet låter sig göra.

Herr Liss Olof Larsson: Då jag efter en kort bortovaro nyss inkom i Kammaren, kom jag, till följd af den riktning diskussionen tagit, på den tanken att man öfvergått till behandling af en annan fråga, hvarföre jag blef högeligen förvånad, då jag blef underrättad om, att vi ännu höllo på med Tillfälliga Utskottets betänkande N:o 27, då jag nu hört flere yttranden som icke alls röra den fråga som är före. När jag första gången hade ordet kunde jag aldrig föreställa mig, att denna fråga kunde föranleda en sådan bitterhet i diskussionen, som den jag nyss förnummit, ehuru jag visserligen trodde att man möjligen skulle, såsom nu ock skett, beskylla oss, som ej vilja gå in på de nya idéerna, för konservatism. Jag för min del anser det dock ej vara så olyckligt, om i landet finnes ett konservativt element af den beskaffenhet att det ej kastar bort det man har, förr än man är öfvertygad om att det är bättre, som man vill sätta i stället.

Medan jag har ordet, ber jag att få upplysa, att vår — jag menar de med mig liktänkande — i denna fråga uttalade åsigt delades af 1853 års Vetenskaps-akademi, enligt dess vid Kongl. Maj:ts nådiga, till 1853—1854 års Riksdag afåtna proposition N:o 62, "om antagande af decimalsystem för mått och vigt", fogade underdåniga utlåtande; och då jag förmodade, att det satt mycket klokt folk i akademien, då såsom nu, kunde jag aldrig tro, att vi skulle få uppbära klander, för det att vi delade dess åsigt. Innan jag går att uppläsa akademiens yttrande, vill jag erinra om, att, då man, oaktadt det vid berörda riksdag försäkrades, att decimalsystemet vore byggt på vetenskapliga grunder och så säkert att det ej kunde rubbas, några år efter dess antagande framkommer med ett nytt system, anledning förefinnes, att vi, om det senare nu antages, efter ytterligare några år hafva att vänta ännu ett annat system byggt på vetenskapliga grunder; och jag undrar ej derpå, ty vetenskapen står ej stilla. Kongl. Vetenskaps-akademien yttrade: "Kongl. Akademien har redan, uti dess år 1822 afgifna,

underdåniga utlåtande, oaktadt sitt medgifvande af detta systems stora fullkomlighet, på goda grunder icke föreslagit det till införande hos oss" (det var nemligen fråga om metersystemet), "emedan största delen af den närvarande generationen sannolikt aldrig skulle förmå sig till den ansträngning, som fordras för att lära det, sedan man redan vant sig vid en viss måttstock, med hvilken man förut alltid gjort sina jemförelser. Om fransmännen, vid införandet af decimalsystemet, redan varit från äldre tider vana vid metern, litern och kilogrammen, hade förändringen otvifvelaktigt gått för sig utan minsta svårighet, hvaremot nu, då enheterna voro nya och icke stodo i något kommensurabelt förhållande till de gamla, det behöfdes, oaktadt revolutionens maktspråk vid införandet af de nya, ej mindre än ett halft sekels öfningstid, då man ändtligen vågade bortskaffa de gamla, och oss synes sannolikt, att i vårt fredliga och glest bebyggda land en ännu längre tid skulle erfordras".

Ang. metriska systemet för mått, mål och vikt.
(Forts.)

Då Vetenskaps-akademien kunde hysa sådana tvifvelsmål vid afgifvandet af ett på vetenskapliga grunder fotadt yttrande, så må det väl ursäktas oss, om vi icke nu begripa, hvad Vetenskaps-akademien ej begrep för 20 år sedan. Det är vackert så, att vi nu lyckats få veta så mycket, som en sådan auktoritet visste för något öfver 20 år sedan.

Herr Anders Persson: Då Herr L. O. Larsson nämnde, att han efter en stunds bortovaro, vid sitt återinträde i Kammaren, icke kunde af diskussionen klart finna, huruvida den rörde samma fråga som då han lemnade Kammaren, förmodar jag, att han föranleddes till detta yttrande af Herr Lyttkens tal om socialistiska åsigtter. Efter mitt förmenande behöfves icke något annat skäl för att yrka bifall till Utskottets betänkande, än att hafva genomläst detsamma. För min del tillstyrker jag äfven antagande af Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf Herr Talmannen, enligt de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner såväl på bifall som på afslag; och förklarade sig anse den förra af dessa propositioner hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, skedde alltså nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskott hemställt i utlåtandet N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, är Utskottets hemställan af Kammaren afslagen.

Ang. metriska
systemet för
mått, mål och
vigt.
(Forts.)

Omröstningen försiggick; och befans vid röstsedlarnes sammanräkning, att 86 ja afgifvits mot 66 nej; i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

§ 5.

Ang. lagstiftning för sparbanker.

Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 27, i anledning af förslag till lagstiftning för sparbanker.

Utskottet hade i detta utlåtande, med anledning af Herr W. Stråles inom Första Kammaren väckta motion N:o 5, framlagt förslag till förordning angående sparbanker samt hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta antagandet af nämnda förordningsförslag.

Efter det nu uppläsning skett af förordningsförslaget § 1, blef densamma af Kammaren bifallen.

Herr O. B. Olsson erhöi derpå, enligt begäran, ordet och yttrade: Jag hemställer, huruvida det kan vara nödvändigt, att alla dessa paragrafer uppläsas.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Det är icke längesedan vi behandlade ett halft tjog lagförslag, hvilka tillsammans innehöllo något öfver 100 §§. Föredragningen gick då, enligt min åsigt, något väl mycket för fort, och jag anser, att, huru nära riksdagen än är sitt slut, vi ej böra fortfarande iakttaga ett dylikt förfarande. Jag yrkar därför, att uppläsning af ifrågavarande paragrafer skall ske.

Som alltså en ledamot begärt uppläsning af de särskilda paragraferna i förslaget, komme, enligt Herr Talmannens förklarande, sådan uppläsning att nu ske; och blefvo derefter:

§§ 2—6, hvar för sig, upplästa och af Kammaren godkända.

§ 7 hade följande lydelse:

“Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ege rätt att sjelf eller genom ombud taga kännedom af sparbanks räknenskaper, protokoll och länehandlingar, och har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, derest grundad anledning förekommer till befarande af det i § 5 omnämnda missförhållande emellan tillgångar och insatta medel, förbjuda fortsättning af sparbankens verksamhet samt förordna om densammas ställande under utredning, till deltagande hvaruti då jemväl ett ombud af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utses, äfvensom att, der tillgångarne blifvit i strid mot § 4 använda, låta föra den talan om rättelse häruti, hvartill omständigheterna föranleda.”

Beträffande denna paragraf anförde

Herr Boman: För min del vill jag väl bifalla andemeningen i denna paragraf af det föreliggande förslaget; men jag anser det nödvändigt eller åtminstone önskligt att förändra redaktionen i någon mån. Här står nemligen:

“Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ege rätt att sjelf eller genom ombud taga kännedom af sparbanksräkenskaper, protokoll och lånehandlingar, och har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, derest grundad anledning förekommer till befarande af det i § 5 omförmälda missförhållande emellan tillgångar och insatta medel, förbjuda fortsättning af sparbanks verksamhet.”

Konungens Befallningshafvande skulle således endast på grund af ett antagande eller en förmodan kunna förbjuda en sparbanks vidare verksamhet. Men detta kan omöjligen vara Utskottets mening, ty då Konungens Befallningshafvande har rätt att sjelf eller genom ombud taga del af sparbanks handlingar, kan denna myndighet lätt öfvertyga sig om detta faktum förefinnes eller icke. Vid sådant förhållande anser jag ock, att ett dylikt åtgörande kan och bör försiggå först efter det ett faktiskt förhållande blifvit konstateradt.

Jag får derföre vördsamt hemställa, att den föreliggande paragrafen sålunda ändras:

“Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ege rätt att sjelf eller genom ombud taga kännedom af sparbanksräkenskaper, protokoll och lånehandlingar, och har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, derest det befinnes att det i § 5 omförmälda missförhållande emellan tillgångar och insatta medel eger rum, förbjuda fortsättning” etc.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag kan icke riktigt förstå den senaste ärade talaren; ty det kan väl icke vara hans mening att först, sedan Kongl. Maj:ts Befallningshafvande erhållit kännedom om sparbanks obestånd, denna myndighet skulle ingripa i sparbanks verksamhet. Utskottet har derföre med afsigt valt uttrycket *grundad anledning*, då den Konungens Befallningshafvande medgifna rätt att förbjuda fortsättning af sparbanks verksamhet skulle inträda. Och det är, enligt mitt förmenande, alldeles nödvändigt att detta stadgande finnes, ty skulle sparbanken redan hafva hunnit så långt som till obestånd, innan Konungens Befallningshafvandes rätt skulle inträda att hejda bankens verksamhet. då vore det tyvärr för sent att vidtaga några åtgärder

Jag får derföre, då Första Kammaren redan bifallit Lag-Utskottets föreliggande förslag i oförändradt skick, yrka bifall till förslaget inom denna Kammare.

Herr Clairfelt: Jag anhåller att få förena mig med den senaste ärade talaren och yrka bifall till paragrafen oförändrad till sin lydelse. Jag tror också, att, då Konungens Befallningshafvande, enligt förslaget, icke skulle ega rättighet inhibera sparbanks verksamhet. med mindre *grundad anledning* dertill före-

Ang. lagstiftning för sparbanks.
(Forts.)

Ang. lagstiftning för sparbanker.
(Forts.)

funnes, något missgrepp från nämnda myndighets sida icke vore att befara, hvadan, och då jag i öfrigt är fullt tillfredsstäld med Utskottets föreliggande förslag, äfven jag får vördsamt hemställa om bifall till detsamma.

Herr Philipsson: Den ärade talaren på malmöbänken torde observera, att här står "grundad anledning", icke farhåga eller något dylikt. Det kan ju lätt hända, att genom en läntagares eller borgesmans obestånd, bankens säkerhetshandlingar förlora i värde, ett förhållande som man kan hafva "grundad anledning" att förmoda, ehuru det icke är fullt konstateradt, och det är nu fråga, om man icke snarare bör göra för mycket än för litet för att vid sådana tillfällen skydda sparbanken. Endast möjligheten deraf, att en eller annan kan rusa till och få penningar innan rörelsen blifvit instäld, skulle rubba förtroendet för alla sparbanker. Att Konungens Befallningshafvande skulle missbruka detta föreslagna stadgandet, kan jag icke förstå, och skulle det inträffa, så stadgar nästföljande paragraf, att klagan öfver Konungens Befallningshafvandes beslut kan föras hos Kongl. Maj:t. Jag yrkar bifall till paragrafen oförändrad och skulle högligen beklaga om nu, sedan Medkammaren antagit Utskottets förslag, denna Kammar skulle fatta ett annat beslut och derigenom måhända komma hela förslaget att falla.

Herr Fredricson instämde med Herr Philipsson.

Herr Boman: Jag anser det lika viktigt som trots någon, att en sparbankslag kommer till stånd, och jag skulle hafva undertryckt mina betänkligheter vid den nu föredragna paragrafen, om jag kunnat tro, att ett förtydligande af densamma skulle kunna föranleda hela lagförslaget fall. Men sådant kan icke vara möjligt. En hvar, som sysselsatt sig något med dylika saker, vet, att en sparbanks räkenskaper äro så enkla, att man med största lätthet kan se efter, huru bankens saldo står. När nu Konungens Befallningshafvande har rättighet att när som helst taga del af räkenskaperna, så kan ingen blott "förmodan" ega rum, att ställningen är mindre god. Siffrorna gifva tydliga bestämda upplysningar i detta afseende, och Konungens Befallningshafvande kan icke ett ögonblick tveka, om en tillämpning af lagstadgandet bör ske eller icke, ty — jag upprepar det — räkenskaperna utvisa ganska tydligt, om banken förlorat så stor del af sina tillgångar, att de endast motsvara 95 procent af hos banken inestående medel. Mitt förslag innebär således en förbättring, ett förtydligande af stadgandet och bör ej kunna försaka, att lagförslaget icke går igenom. Det är icke någon småsak — mine Herrar — som här ifrågasättes. Frågan rör sig icke allenast om att inställa bankrörelsen tills vidare, utan att ställa banken under utredning, att rent af upplösa densamma, och en så genomgripande åtgärd bör ej vidtagas, innan det såsom bestämdt faktum är konstateradt, att bankens ställning betingar en sådan. En talare ansåg det

omöjligt, att Konungens Befallningshafvande skulle kunna missbruka sin makt härutinnan, men det må vara med den saken huru som helst — när vi stifta en lag, bör den formuleras så exakt som möjligt.

Ang. lagstiftning för sparbanker.
(Forts.)

Jag anser, att en sammanjemkning lätt kan genom Lag-Utskottets åtgörande ega rum och fortfar i mitt yrkande.

Herr O. B. Olsson: Det förundrar mig högeligen, att den ärade talaren på malmöbanken, som är så hemmastadd i afseende å uttrycken såväl hvad detta betänkande beträffar som äfven i allmänhet, kan påstå, att Utskottets uttryck i den föreliggande paragrafen: *grundad anledning* icke skulle vara tillfyllestgörande. Det är nemligen en väsentlig skilnad emellan *anledning* och *grundad anledning*. Ser Konungens Befallningshafvande klart och tydligt, att förhållandet med sparbankens säkerhet förefaller sjukt eller tydande derpå, så vet jag icke hvarföre ej denna Konungens Befallningshafvandes rätt bör inträda. Om det icke särskildt funnits stadgadt *grundad* anledning, så skulle jag fullkomligt hafva instämt med talaren på malmöbanken, men då förslaget nu har denna lydelse, så får jag också vördsamt hemställa om bifall derå.

Herr Clairfelt: Efter den senaste talarens anförande, skulle jag kunna afstå från ordet, men då jag nu fått det, så ber jag att få behålla det för att förklara, att jag, i likhet med honom, finner de af Herr Boman anmärkta orden vara alldeles oförtydbara. I paragrafen står nemligen, att Konungens Befallningshafvande eger vidtaga den der omtalade åtgärden endast i den händelse, att *grundad* anledning finnes till befarande af det i paragraf 5 omförmälda missförhållandet. Jag kan således icke tro, det Konungens Befallningshafvande skulle endast på ett löst rykte eller på lösa skäl besluta den i paragrafen omtalade åtgärden, utan det måste förefinnas verkliga skäl för att Konungens Befallningshafvande skall fatta ett dylikt beslut. Jag för min del hyser den aktning för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i provinserna, att jag tror, att man tryggt kan öfverlemnna åt dem rättigheten att fatta beslut i sådana fall, hvilka i paragrafen omförmälas, och fortsätter således med mitt yrkande om bifall till paragrafen i oförändradt skick.

Herr Philipsson: Den omständigheten, att den ärade talaren på malmöbanken, som framställt anmärkning mot nu förevarande paragraf, aldrig plägar yttra sig i en fråga utan efter noggrannt öfvervägande och med anförande af skäl för sin mening, gör, att jag ännu en gång måste begära ordet.

Lag-Utskottet säger i motiveringen till sitt förslag, att Utskottet i viss mån stödt förslaget på den till 1871 års Riksdag aflättna nådiga propositionen i ämnet. Det af Herr Boman klandrade momentet i nu förevarande paragraf af Lag-Utskottets förslag är också till ordalydelsen alldeles lika med den sjette paragrafen i nyss nämnda, efter Statsrådets och Högsta Domstolens hörande till

Ang. lagstiftning för sparbanker.
(Forts.)

Riksdagen aflåtna Kongl. proposition, såsom en hvar lätt kan finna af en jemförelse mellan begge förslagen, endast med den skilnad att under det i Kongl. Maj:ts förslag hänvisas till det i § 4 omtalade missförhållande, som enligt sistnämnda paragraf skulle anses hafva inträdt först om tillgångarne sjunkit till 90 procent af de insatta medlen, så hänvisas i Utskottets förslag till § 5, enligt hvilken senare sparbankens verksamhet skall upphöra, då tillgångarne nedgått till 95 procent af de inestående medlen. Vid sådant förhållande måste jag för min del fortfarande yrka bifall till paragrafen i oförändradt skick och hoppas, att den ärade talaren efter denna upplysning skall låta sina farhågor falla.

Öfverläggningen var slutad. Sedan propositioner gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, blef den lydelse för paragrafen, som Utskottet föreslagit, utan någon förändring af Kammaren godkänd.

§§ 8—12, äfvensom förordningsförslagets *slutmening*, blefvo jemväl godkända.

Ordet begärdes derefter af

Herr Sven Nilsson i Österslöt, som anförde: Ehuru jag icke deltagit i diskussionen öfver detta nyss antagna lagförslag och således ej heller varit med om tydandet af det der svårförstådda ordet "grundad" i sjunde paragrafen, vill jag dock hemställa, huruvida det icke verkligen finnes "grundad anledning" att uttala en liten anmärkning mot Lag-Utskottet, derföre att det i riksdagens sista timme framkommit med en sådan mängd viktiga förslag, att vi i dag till exempel på några få timmar måst genomgå bortåt ett tiotal dylika. Ett sådant förfarande från Lag-Utskottets sida att först i riksdagens allra sista ögonblick afgifva sina betänkanden öfver de viktiga frågor, som Utskottet haft att behandla, anser åtminstone jag för min del vara en "grundad" anledning till klander mot Utskottet.

§ 6.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets utlåtande N:o 28, i anledning af väckt förslag om ändring af 9 § 1 mom. i Kongl. förordningen angående grunderna och villkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring den 6 Augusti 1864.

§ 7.

Ang. viderboendes eller nabos lösningsrätt.

Skedde föredragning af Lag-Utskottets utlåtande N:o 29, i anledning af väckt förslag om upphäfvande af de enligt lag och författningar gällande bestämmelser i fråga om rättighet för viderboende eller nabo att lösa försäld eller pantvis uppbuden fastighet i stad.

Utskottet hade hemställt, att Herr *O. Ahlströms* motion N:o 124, deruti nyss omförmälda förslag blifvit framlagdt, icke måtte bifallas.

Ang. viderboendes eller nabos lösningsrätt.
(Forts.)

Motionären Herr Ahlström yttrade: Det kan måhända förefalla besynnerligt, att jag så här emot riksdagens sista stund och då brådskan sannerligen är mycket stor, efter hvad erfarenheten vid nästan hvarje frågas behandling ådagalagt, begärt ordet för att yttra mig i en fråga sådan som denna, hvilken genom det af Första Kammaren redan fattade beslutet för denna gång förfallit; men jag kan icke underlåta att uttala min förvåning öfver det sätt, hvarpå Utskottet behandlat motionen, ett sätt så mycket mera oväntadt, som, efter hvad jag förut erfarit, motionen rönt sympatier inom Utskottet, åtminstone hvad beträffar frågan om upphäfvande af lösningsrätten för nabo. Jag medgifver, att lika talande skäl ej kunna anföras för borttagandet af viderboendes lösningsrätt som af nabons. Hade Utskottet stannat vid att afstyrka motionen endast i afseende på viderboende, skulle jag således icke haft något att deremot invända. Utskottet har nu till stöd för sin afstyrkande hemställan å motionen i dess helhet åberopat endast det skäl, lagkomitén anfört för bibehållandet af lösningsrätten i de delar komitén ansett den böra bibehållas. Lagkomitén säger, att "ifrågavarande lösningsrätt har till syftemål att genom styc-kade eller närbelägna egendomars förening i en egares hand bereda sjelfständighet och befrielse från hemliga servituter inom samego- eller grannelag." Detta skäl är, som nämnt, det enda Utskottet för sin hemställan åberopat, men Utskottet har deremot icke brytt sig om att nämna hvad lagkomitén i förevarande hänseende tillstyrkt, nemligen i dess förslag till Byggningsbalkens 2 Kap., hvilket handlar om viderboendes och nabos lösningsrätt. Lagkomitén, likasom sedermera lagberedningen, tillstyrkte nemligen lösningsrättens inskränkande i så måtto, att den icke skulle få ega rum endast på grund deraf, att nabo egde ett för trångt hus eller tomt, såsom nu säges i Jordabalken 7 Kap. 5 §. Detta borde så mycket mindre hafva undgått Lag-Utskottets uppmärksamhet, som jag särskildt påpekat detsamma i motionen. Att Lag-Utskottet skulle hafva gått så långt som både lagkomitén och Lagberedningen gjort redan för flere tiotal år sedan, hade jag icke heller någon anledning att betvifla. Men äfven om det hade stannat härvid, skulle derigenom ganska mycket hafva varit vunnet; ty, enligt hvad erfarenheten visat, är det just sistnämnda skäl, som oftast framkallat de många obefogade rättegångarne, öfver hvilka man klagat och hvartill våra nuvarande lagstadganden gifvit anledning. Om Utskottet hade inkommit med sitt utlåtande litet tidigare än som skett, så skulle jag hafva yrkat återremiss i nyssnämnda syfte; nu deremot är det för sent att framkomma med något yrkande. Jag är i alla fall tacksam därför, att Utskottet egnat någon, om ock aldrig så liten, uppmärksamhet åt motionen; ty detta är ändå något mera, än Utskottet gjorde vid 1859—1860 årens riksdag, då Utskottet med samme ordförande som nu *alldeles*

Ang. viderboendes eller nabos lösningsrätt.
(Forts.)

icke behandlade en då inom Borgareståndet i samma syfte väckt motion. Att motionen en annan riksdag skall återkomma, anser jag för min del temligen säkert och hoppas, att den då skall få en bättre målsman än den nu haft samt en grundligare behandling af Lag-Utskottet och en bättre utgång inom Kamrarne, än den nu rönt.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets utlåtande N:o 30, i anledning af väckt motion om upphäfvande eller ändring af gällande bestämmelser angående husförhör.

§ 9.

Om ändring i legostadgan. Föredrogs Lag-Utskottets utlåtande N:o 31, i anledning af väckt förslag om ändring i 52 § af gällande legostadga.

Af Utskottet var hemställt:

att Riksdagen ville för sin del besluta, att 52 § i Kongl. legostadgan den 23 November 1833, sådant detta lagrum lyder i Kongl. kungörelsen den 29 Maj 1846, måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Afviker tjenstehjon ur tjenst förr, än tjenstetid ute är, eller det redo för sig gjort, hafve husbonde våld att hemta det åter, som i 45 § sägs; och blifve tjenstehjon i tjensten till flyttningsdag, samt miste halfva lönen och gälde skadan. Vill husbonde icke tjenstehjon behålla, återgifve tjenstehjon honom städjepenning samt hvad det kan af lönen hafva uppburit, och böte hälften af hvad i lön utsatt var, samt fylla skadan; skaffe sig derjemte annat laga försvar, efter hvad i 4 § sagdt är. Husbonde göre i detta fall, så snart ske kan, anmälan hos den myndighet eller tjänsteman, han egt för tjenstehjons hemtning anlita; och åligge i senare händelser den, hos hvilken så beskaffad anmälan skett, att förhållandet till Konungens Befallningshafvande inberätta.

Efter uppläsning af denna hemställan anförde:

Herr Philipsson: Jag får yrka bifall till Utskottets förslag, utom i den sista punkten i hvilken en litet redaktionsfel insmugit sig. Jag får tillika upplysa, att den sista punkten från och med ordet "husbonde" till och med ordet "inberätta" blifvit bifallen af Första Kammarne med följande förändrade lydelse: "Husbonde göre i detta fall, så snart ske kan, anmälan, i Stockholm hos Öfverståthållareembetet, samt utom Stockholm antingen hos Konungens Befallningshafvande eller hos den myndighet eller tjänsteman, han

han egt för tjenstehjons hemtning anlita, och åligge i senare händelsen den, hos hvilken så beskaffad anmälan skett, att förhållandet till Konungens Befallningshafvande inberätta.

*Om ändring i
legostadgen.
(Forts.)*

Jag yrkar således vördsammast, att Utskottets förslag, med den förändrade lydelse af sista punkten, jag nu uppläst, måtte af Kammaren godkännas.

Herrar *Sven Nilsson* i Efveröd och *Nils Petersson* instämde med Herr Philipsson.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll Herr Philipssons yrkande och hade således, med godkännande i öfrigt af den lydelse för ofvanberörda paragraf, som af Utskottet föreslagits, beslutit att sista delen af samma paragraf skulle ändras till följande lydelse:

Husbonde göre i detta fall, så snart ske kan, anmälan, i Stockholm hos Öfverståthållare-embetet, samt utom Stockholm antingen hos Konungens Befallningshafvande eller hos den myndighet eller tjensteman, han egt för tjenstehjons hemtning anlita; och åligge i senare händelser den, hos hvilken så beskaffad anmälan skett, att förhållandet till Konungens Befallningshafvande inberätta.“

§ 10.

Föredrogs och bifölls Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets memorial N:o 3, i anledning af Riksdagens beslut öfver första punkten i Sammansatta Utskottets utlåtande N:o 1, angående öfverflyttning till Riksbanken af Riksgäldskontoret nu åliggande lånereörelse, äfvensom erhållen återremiss å tvänne punkter af samma utlåtande.

§ 11.

Efter föredragning af Bevillnings-Utskottets memorial N:o 12, i anledning af återremiss af 83:dje punkten i Utskottets betänkande N:o 6, angående tullbevillningen, blef Utskottets i nämnda memorial gjorda hemställan af Kammaren bifallen.

§ 12.

Föredrogs och lades till handlingarne Banko-Utskottets memorial N:o 28, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets betänkande N:o 27 i fråga om ändringar i första afdelningen samt i § 10 mom. 4, §§ 12, 15 och 17 af bankoreglementet samt om dertill hörande öfvergångsstadganden.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 14, i anledning af väckt motion om ändring af 60 § 2 mom. Riksdagsordningen;

Andra Kammarens Prot. 1875. N:o 54.

Stats-Utskottets memorial:

N:o 86, angående aflöningen för Justitieombudsmannen och de vid hans expedition anstälde tjänstemän; och

N:o 87, med förslag till de flesta afdelningarne af det nya reglementet för Riksgäldskontoret samt med yttrande öfver tre inom Andra Kammaren väckta motioner angående ifrågasatta ändringar i Riksgäldskontorets reglemente;

Samma Utskotts utlåtande N:o 88, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående fastställande af sträckning för de delar af beslutade jernbanorna från Storvik till riksgränsen mot Norge, hvilkas riktning hittills icke blifvit slutligen bestämd, och dels inom Riksdagen väckta motioner i samma ämne; samt

protokollsutdrag (N:o 222) från Första Kammaren, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 8, i anledning af väckt förslag om revision af gällande föreskrifter rörande eder.

Dessa ärenden skulle, med afseende på den ytterligare bordläggning, som kunde ifrågakomma, uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 14.

Föredrogos och godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser, nemligen:

af *Stats-Utskottet*:

N:o 28, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel;

N:o 29, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel;

N:o 30, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel;

N:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående fyllnadspension åt Postexpeditören i Ljungby, Postmästaren G. M. Adlerstam;

N:o 48, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade;

N:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ersättande af kostnaderna för Hans Maj:t Konung Carl XV:s begrafning;

N:o 50, angående väckt fråga om vidtagande af åtgärder i afseende å de privilegierade stockfångstskogarne;

N:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts särskilda nådiga propo-

sitioner om eftergift af Kronans rätt till danaarf efter åtskilliga personer;

N:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående utbyte af jord mellan Kronan och Stockholms stad för utvidgning af Stallgatan å Blasieholmen;

N:o 54, i anledning af väckt fråga om rätt till försäljning af åbo- äfvensom af skatterätt till under bruk skatteköpta hemman;

N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte mellan Kongl. Maj:t, å ena sidan, samt Stockholms stad, å den andra, af mark å Långholmen; och

N:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående afsöndring af jord från indragna fändriksbostället Snopp-torp N:o 1 i Jäders församling af Södermanlands län;

af *Banko-Utskottet*:

N:o 59, med reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning; och

N:o 60, angående ändring uti instruktionen för Riksdagens revisorer vid Riksbankens afdelningskontor i orterna;

samt af *Riksdagens Kansli*:

N:o 45, angående minderåriges anställande vid fabriker och handtverk; och

N:o 46, angående ändring i 6 § 7 mom. folkskolestadgan;

hvarförutom nu jemväl blefvo af Kammaren godkända:

Banko-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse N:o 58 till bankofullmäktige, med öfverlemnande af bankoreglementet; samt

Riksdagens Kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

N:o 10, angående ändring i strafflagens stadgande om ansvar för skogsåverkan; och

N:o 11, angående ändring i Kongl. kungörelserna den 17 Juli 1847 och den 7 Augusti 1863, rörande sättet för utarrendering af vissa Kronans fastigheter.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.
